

Laiskai

LIETUVIAMS

1966

K O V A S / M A R C H

***	GYVENIMUI TEKANT	90
K. Trimakas, S. J.	PROBLEMA LAUKIA SPRENDIMO	92
A. Liulevičius	ŽMONIJA AUGA	95
K. Pugevičius	BAŽNYČIA SVARSTO	97
V. Valkavičius	NAUJIENOS, PASTABOS, IŠVADOS	99
K. Pugevičius	RITMAS IR PILIULĖS	101
J. Vaišnys, S. J.	TEOLOGINIS POŽIŪRIS	103
P. Prado	LOZORIAUS PRIKĖLIMAS	104
P. Gaučys	PEDRO PRADO	104
Pastor. konstitucija	PAGARBA ŠEIMAI	111
K. T.	ANTANAS NAKAS	114
Ant. Nakas	KAD MUZIKOS GARSAI...	117
A. Grauslys	MEILĖS SĄVOKAI AIŠKĖJANT	119
G. Ivaškienė	DIDŽ. SAVAITĖ, VELYKOS	123
Ramutė	ATSAKYMO LAUKIANTIEJI	124
D. Augienė	VYTAUTAS ENDZIULAITIS	126
B. Mažeikienė	KODĖL SENSTI, JAUNIME?	127
***	IŠKARPA IŠ ANAPUS	129
	SKAITYTOJO ŽODIS	130
K. Bučmys, O.F.M.	EKRANO MIRGESY	131

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausias redaktorius Kęstutis Trimakas, S. J.

Vyresnysis redaktorius Juozas Vaišnys, S. J.

Redakcijos nariai Gediminas Kijauskas, S. J.

Dr. Arūnas Liulevičius

Techninė redaktorė Birutė Bulotaitė

Foto redaktorius Algimantas Kezys, S. J.

Administratorius Petras Kleintotas, S. J.

Viršelis ir vinjetės Algirdo Kurausko

Adresas 2345 W. 56th St., Chicago, 111. 60636

Telefonas REpublic 7-8400

Spaustuvė Immaculata Press, Putnam, Conn.

Prenumerata metams — 4 dol.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$4.00, single copy 40c. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

laiskai

LIETUVIAMS

Vol. XVII Nr.3

KOVAS / 1966 / MARCH

*Ak rytmečiai,
Ak rytmečiai tie tolimieji,
Kada plačiai
Lyg vandenys giesmė laukus užlieja
Ir bokšte prikelia ošimą ilgą ilgą,
Tada ir mes lyg pirmutinė smilga
Nedrąsiai stiebiamės pasižiūrėti,
Kaip mūs laukų grumsteliai žiburėti –
Ne, ne! kaip paauskuotos Tavo rankos
žvilga.*

Antanas Jasmantas, Velykų rytas

GYVENIMUI TEKANT

■ Ir du bus vienas

Popiežiaus patariamoji komisija gimimų kontrolės reikalams yra perorganizuojama. Prie jos prijungiama vyskupų grupė, tarpininkausianti tarp popiežiaus ir ligšiolinės komisijos, suskirstytos grupelėmis pagal atskiras sritis.

Komisijos įtampos polius simbolizuoja jos pirmininkas kardinolas Ottaviani, pasisakęs už dideles šeimas – *dauginkitės ir pripildykite žemę*, ir kard. Suenens, siūlęs nepamiršti "augimo vedybinę vienybę" – *ir du bus vienas kūnas*.

Ta pati įtampa vaizduojama šiame L. L. numeryje simpoziumu apie gimimų ribojimą.

■ Ritmas Mauritijaus saloj

Maža Mauritijaus sala Indijos vandenyne yra lyg kokia miniatiūrinė žemės planeta: joje tankiai gyvena žmonių (po 372 kvadratiniam kilometre), jie greitai dauginasi (už 23 metų padvigubės) ir atrodo, kad netrukus jiems nebebus kur pasidėti. Joje buvo praversta gimimų reguliavimo programa pagal katalikų Bažnyčios priimtą ritmo (periodinio susilaikymo) metodą, remiantis temperatūros apskaičiavimu.

Nors tuo metodu ir ne visi naudojosi, gimimų skaičius iš paprastai vieneriuose metuose pasitaikančio 1000 nukrito iki 200. Tačiau šalia kiekybinio gimimų nukritimo atsirado kokybinis pagerėjimas: programoje dalyvavusiose porose atsirado gilesnė lytinė harmonija bei stipresnė vienybė; vyruose – didesnis savigarbos jausmas, o moteryse – ryškesnis subrendimo pajutimas.

■ Svarbūs tyrinėjimai

Šiais biudžeto metais JAV Krašto Sveikatos Institutai išleis 2,8 milijonų dolerių tyrinėjimams, kokią įtaką moterims daro gimimų kontrolės vaistų naudojimas, koks susidaro psichologinis klimatas šeimoje, susi-

laukus "nelaukto" kūdikio, kaip į nėščias moteris veikia įvairios dietos, medicininė priežiūra ir skirtinga visuomeninė aplinka.

O kaip išvengti kai kurių paveldimų ligų, nuo kurių kenčia apie 7% visų JAV naujagimių? Jėzuitas tėv. Baumilleris tvirtina, kad žmogaus genetikos mokslas jau yra pakankamai pažengęs, jog netrukus, patikrinus tėvus, bus galima nustatyti, kada jiems gresia pavojus pagimdyti nenormalius vaikus. Tėv. Baumilleris John Hopkins Universiteto laboratorijose Baltimorėje ieško būdų virusų pagalba pakeisti embrijono genetinę struktūrą apsaugoti jį nuo paveldimų ligų.

■ Sugyvenant "be leidimo"

Baigiantis Visuotiniam Bažnyčios Susirinkimui, Vokietijos vyskupai laiške Lenkijos vyskupams apgailestavo vokiečių tautos skriaudas lenkams Antrojo pasaulinio karo metu. Į tai Lenkijos vyskupai atsakė laišku, išreikšdami norą kuo taikingesnio sugyvenimo tarp abiejų tautų.

Komunistinė Lenkijos valdžia spaudoje apkaltino vyskopus, kad jie, "be leidimo" parašę laišką, įsivėlė politikon ir, nusileisdami vokiečiams, tapo neišstikimi savo tautai. Į tai greitai reaguodami, vyskupai parašė valdžios nepagrįstus kaltinimus atmetantį ganytojišką laišką, kuris buvo skaitomas sekmadienį milijonams tikinčiųjų. Pats kardinolas Višinskis pamoksle nurodė, jog komunistinė spauda visoj eilėj vietų iškreipė aną Vokietijos vyskupams skirtą laišką.

Kardinolui Višinskiui valdžia nedavė vizos vykti Romon. Sausio 19 d. jis vėl paminėjo reikalą tautoms pamiršti karus ir neapykantos, kartu pridurdamas, kad tuose sugyvenimo siekiuose "kai kurie negali įžvelgti mūsų intencijų dvasinio pobūdžio".

■ Rašytojų teismas Maskvoj

1960 m. Londone pasirodė iš Rusijos slapta atgabento rankraščio atspausdinta Abra-

mo Tertzo knyga. Prieš kiek laiko Abramamas Tertzas — Andrei Sinyavsky — buvo išsifruotas ir kartu su Yuli Daniel — Nikolai Arzhak — patrauktas į sovietinį teismą.

Apie teismo eigą težinome iš oficialių komunistų korespondentų, kurie, savaime suprantama, kaltinamuosius viešumai pristatė pagal oficialią liniją. Vakariečių korespondentų nebuvo įsileista.

Paklaustas, kodėl savo apysakos nebandė spausdinti Maskvoje, Sinyavsky atsakė: "Mano meninis skonis skiriasi nuo vietos knygų leidyklų skonio". Abu kaltinamieji neprisipažino kaltais. Tai negirdėtas dalykas — paprastai sovietų teismas sugebėdavo išreikalausiti kaltinamųjų prisipažinimo.

Abu rašytojai nuteisti keliems metams sunkiųjų darbų kalėjimo už sovietų valstybės ir jos sistemos viešą apšmeižimą. Šis teismas, kuriame satyra smerkiama kaip politinis nusikaltimas. Vakarų pasaulyje, ypač rašytojų tarpe, sukėlė bangą protestų, prie kurių prisidėjo visa eilė šiaip jau sovietams palankių asmenų.

■ Priespaudos akivaizdoje

"Religinio kulto atlikimo laisvė ir antireliginės propagandos laisvė pripažįstama visiems piliečiams" — šis sovietų konstitucijos 124-tas paragrafas gali būti išverstas pagal reikalą ir viešai pasauliui deklaruoti apie sąžinės laisvę Sovietų Sąjungoje, ir, juo remiantis, krašto viduj drausti bet koki religinį pasireiškimą.

Šiuo sąžinės laisvės "garantavimu" imama net drausti tėvams naudotis jų esminėmis teisėmis, auklėjant savo vaikus pagal savo religinius įsitikinimus. Tos "garantijos" vardan okupuotos Lietuvos mokytojų laikraštyje (žr. "Klystkeliams užtvark", 1966. I. 13) siūloma net nė nelabai skaitytis su priemonėmis, spaudžiant tėvus per įmones, kolūkius, įstaigų kolektyvus ir visuomenines organizacijas.

Tai — siūlymas, bet daug kur okupuotoj Lietuvoj jau įgyvendintas, kaip liudija pati sovietinė spauda (žr. "L. L.", 1965 m. rugšėjo nr.). Religijos priespaudos akivaizdoje mes negalime likti abejingi. Apie šią karčią ir

skaudžią padėtį reikia skelbti ne tik mūsų pačių tarpe, bet ir mūsų gyvenamųjų kraštų spaudoje.

Šie metai yra Jaunimo Metai. Šioje akcijoje gali daug padaryti jaunimas, laisvai vartojas krašto kalbą, trumpomis apžvalgomis ar bent laiškais redakcijoms, formaliomis ir neformaliomis kalbomis gimnazijose, universitetuose ir kituose jaunimo susibūrimuose, skelbdamas komunistų imperializmo vykdomą religinę, tautinę ir intelektualinę priespaudą Lietuvoje.

■ Radijas "Laisvoji Europa"

Šiomet sukanka 15 m. nuo radijo "Free Europe" programų įvedimo Rytų Europos kraštams. Apskaičiuojama, kad tų programų klausosi apie 22 milijonai suaugusiųjų Bulgarijoje, Čekoslovakijoje, Lenkijoje, Rumunijoje ir Vengrijoje. 75-90% visų klausytojų labiausiai vertina žinias, paskui politinius komentarus. Jaunimą daugiausia patraukia muzikos programos.

Kasdien transliuojama 19 val. Čekoslovakijai, Lenkijai ir Vengrijai; 10 su puse val. Rumunijai ir 7 su puse val. Bulgarijai. Tik Baltijos tautoms — nieko. Nekartą buvo kreiptasi... Pažadai liko pažadais. Paskutiniu metu buvo sakoma, kad neįsileidžiama grynai dėl finansų stokos.

Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso Komitetas vėl klibina duris, žadėdamas šią diskriminaciją iškelti net viešai amerikiečių spaudoje. Gal tai pagaliau padės.

■ Kada tyli, kada ne

Objektyvumui prasižengęs beveik visišku nutylėjimu apie lietuvių žygį į Jungtines Tautas, "The New York Times" dienraštis vėl prasikalto vienašališkumu, 1965. XII. 23 trečdalį lapo skirdamas foto reportažui "Beauty and the Buss: Soviet Odyssey" apie grožio salioną autobusiuke, keliaujančiame po okupuotos Lietuvos kaimus ir ūkius pagražinti moteris.

Kokiais motyvais vadovaujamasi, skiriant daugiau dėmesio vienam autobusiukui negu keturiolikos tūkstančių žmonių demonstracijai?

Problema laukia sprendimo

Šiuo metu Katalikų Bažnyčioje nėra kito tokio opaus klausimo, kaip gimimų kontrolė. Bažnyčia pripažįsta tėvams teisę atsakingai ir išmintingai riboti savo vaikų skaičių. Popiežiaus Pijaus XII potvarkiu, negalima šiam ribojimui naudoti dirbtinių priemonių; tad leistinas tik ritmo arba periodinio susilaikymo metodas, vedybiniai nesantykiaujant vaisingų laikotarpių metu. 1964 m. birželio 23 d. popiežius Paulius VI paskelbė, kad jis, pasiremdamas specialistų komisijos studijomis, tuos potvarkius persvarstys ir netrukus paskelbs savo sprendimą.

Laikas bėga, bet dar nieko nėra nutarta. Popiežius delsia, nes nesutaria jojo studijų komisija. Problema yra tikrai painiai komplikuota. Pirma, reikia išsiaiškinti, koks yra reikalas riboti šeimas. Čia statomas demografinis klausimas: Ar tikrai žmonijai kelia pavojų "sprogstąs" žmonių dauginimasis (population explosion) taip, kad reikia imtis masinio gimimų ribojimo? Antras klausimas liečia Bažnyčios iki šiol leistą gimimų kontrolės būdą: Kadangi kai kurioms poroms yra sunkumų riboti šeimą periodinio susilaikymo metodu, kaip būtų galima tuos sunkumus pašalinti? Trečias klausimas iš medicinos srities: Koks yra piliulių veikimas? Nuo šio klausimo priklauso jų vartojimo moralė. Ketvirtas teologinis klausimas: Ar Pijus XII pasisakė prieš piliulių vartojimą neklaidingu autoritetu, t. y. ar iš viso būtų galima jo potvarkius pakeisti? Čia paminėtinas ir kitas teologinis klausimas: Ar vaikų gimdymo sąlygos turi būti išpildytos kiekviename vedybiniame akte, ar užtenka to iki šiol vadinto moterystės "pirminio tikslo" siekti bendrai visame vedybiniame gyvenime taip, kad atskirame vedybiniame veiksmo galima būtų siekti vien kito moterystės tikslo – tarpusavės meilės ir jos išraiškos?

ŽMONIJOS DAUGĖJIMAS. Ar žmonija tikrai "sprogstančiai" dauginasi taip, kad kyla maisto trūkumo pavojus ir dėl to reikia sumažinti žmonijos pertekliaus augimą gimimų ribojimu? Atsakymai įvairuoja nuo aliarmuojančios panikos iki šaltakraujų neigimo, nuo siūlymo vartoti visas gimimų kontrolės priemones iki baksnojimo pirštu į neapgyvendintus pasaulio kraštus.

Kai kurių specialistų tvirtinimu, pasaulio gyventojų "sprogimas" yra isteriškai perdėtas, nes žmonija kasmet tepriauga 2-3%. Visgi proporcingai gausėjantis žmonių dauginimasis yra pastebimas, ypač tuose kraštuose, kur jau ir taip yra daug žmonių ir per maža maisto (žr. "L. L." šio nr. str. "Žmonija auga"). Tačiau ar šią problemą galima išrišti vien tik dirbtine gimimų kontrole? Vargiai. Neseniai Jungtinės Tautos nepriėmė pasiūlymo besivystančiuose kraštuose prarasti dirbtinės gimimų kontrolės programas, nes nėra pakankamai davinių spręsti, ar žmonių augimas trukdo ar padeda krašto ekonominiam vystymuisi. Yra ir kitų priemonių apsisaugoti nuo bado. Studijomis paremtų JT Maisto ir Žemdirbystės organizacijos generalinio direktoriaus Senno

teigimu, pasaulyje yra pakankamai techninių priemonių išmaitinti žmoniją su jos gausėjančiu prieaugliu. Panašiai teigia ir visa eilė kitų specialistų, kaip W. Winkleris iš Vienos universiteto ir Rusijos ekspertas K. M. Molinas, teigiant, kad jau vien geresniu žemės kultivavimu būtų galima pagaminti maisto 1 bilijonams žmonių (t. y. dvigubai daugiau, negu dabar pasaulyje); panaudojus gi kapitalą – 130 bilijonams, o pakinkius saulės energiją, cheminius išteklius ir kt. – trilijonams. Visgi, nežiūrint ir šių optimistiškiausių tvirtinimų, žmonijos dauginimasis kelia rūpesčių. Jei ir ne visur žmonių prieauglį būtina reguliuoti, tai vienur tikrai reikia, o kitur galima. Jei taip, tai kokių būdu?

RITMO METODAS. Iki šiol Katalikų Bažnyčios leistas yra tik ritmo arba periodinio susilaikymo būdas. Šis metodas turi nemažą teigiamų savybių; pa-

vyzdžiui, psichiatras dr. C. J. Trimbos rašo: "Viena geriausių priemonių prieš rutiną (vedybiniame santykiavime) kaip tik yra susilaikymas" (ir. jo knyga "Healthy Attitudes Towards Love and Sex"). Metodas taip pat yra labai patikimas (ir. "L. L." šio nr. str. apie ritmo metodą 101 psl.). Pasitaikančias gi problemas neurologistas dr. Levinas taip aiškina: "Ritmo metodas sukelia problemų, bet priklauso nuo pačių vedusiųjų, ar tos problemos bus didelės ar mažos. Porai, kurių vedybos nelaimingos, ritmo metodas gali sukelti didelių problemų, bet tiems, kurių vedybinis gyvenimas yra laimingas, problemos bus tik mažos. Mano paties praktikoje nebuvo jokių išimčių – pastebėjau, kad be jokios išimties su kiekviena pora, žiūrinčia į periodinį susilaikymą kaip į netoleruotiną naštą, buvo kažkas netvarkoj – abu ar bent vienas iš jų nesubrendęs, egocentriškas, savanaudis". Dr. Levinas pataria tokioms poroms nueiti pas terapeutą ar vedybų patarėją pasiteirauti, kas yra blogo su jais pačiais. Jis visgi pripažįsta, kad pasitaiko ir laimingai vedusiųjų, kurie gali turėti didelių problemų dėl ritmo metodo: kažkas juos neramina ir kliudo imti Bažnyčios mokslą. Pagal jį, tokiems reikia ne daktaro, bet dvasios vadovo.

Visgi tenka pripažinti, kad šalia aukščiau suminėtų problemų kai kurioms poroms sunku naudotis ritmo metodu vien dėl labai trumpo nevaisingumo periodo moteryje. Ateityje tikimasi išrasti tokį vaistą, kuris, nepažeisdamas prigimties, prailgintų nevaisingumo periodą.

PILIULĖS medicinos ir teologijos požiūriu. Kadangi leistasis ritmo metodas nėra visiems pakankamai gera priemonė reguliuoti gimimų skaičių, popiežiaus komisija kaip tik kreipia ypatingą dėmesį į neseniai išrastas piliules. Dėl jų laikinai sterilizuojančio efekto anksčiau katalikų teologai, o vėliau ir popiežius Pijus XII jų vartojimą paskelbė nemoralium. Tačiau jau yra išrastų nesterilizuojančių, bet tik ovuliaciją atidedančių vaistų.

Kadangi piliulės buvo visai neseniai išrastos ir tik trumpai išbandytos, kyla klausimas, kaip jos paveiks jas vartojančias moteris, jų vaikus ir būsimąsias kartas. Neigiamų simptomų pasitaiko jau ir dabar pas jomis besinaudojančias moteris. Ar tos piliulės nėra pavojingai žalingos ir jau vien dėl tos priežasties neleistinos?

Šalia šių medicinos klausimų yra grynai teologinių problemų. Pijus XII paskelbė, kad yra nemoralu vartoti sterilizuojančias piliules. Ar būtų galima šį jo nutarimą atšaukti? Priklauso nuo to, kaip autoritetingai jis tuo klausimu kalbėjo. Dauguma teologų mano, kad, sprendžiant iš paskelbimo pobūdžio, šis nutarimas tikrai nebuvo paskelbtas neklaidingu autoritetu. Kiti visgi atsako, kad paties paskelbtojo dalyko svarba rodo šį nutarimą esant kaip ir neklaidingu autoritetu paskelbtą. Tačiau argumentuojama prieš, pasiremiant tuo, jog tokiu atveju popiežius Paulius VI nebūtų galėjęs imtis šio reikalo persvarstyti iš naujo.

Šių problemų akivaizdoje popiežiui Pauliui VI yra labai sunku nuspręsti. Apie tai jis pats užsiminė vienam italų žurnalistui pernai spalio mėnesį: "Pasaulis klausia mūsų, ką mes galvojame, ir mes ieškome atsakymo... Mes turime ką nors pasakyti. Bet ką?... Tikrai reikia, kad Dievas mus apšviestų". Paskutiniu metu popiežius padidino komisiją, pakviesdamas keliolika vyskupų. Kai kurių spėjimu, nutarimas bus paskelbtas birželio mėnesį.

Kęstutis Trimakas, S. J

ŽMONIJA AUGA:

badauti ar riboti?

ARŪNAS LIULEVIČIUS

Paskutiniu laiku dažnai spaudoje skaitome, kad žmonių skaičius žemėje auga labai dideliu tempu. Žurnalistai kelia klausimą, ar užteks žemės išteklių išlaikyti kaskart didėjančiai žmonijai. Gimimų kontrolės šalininkai irgi nuolat rodo žmonijos augimo pavojus. Todėl yra verta mesti žvilgsnį į žmonijos augimo statistiką, kad patys galėtume spręsti, kiek realus žmonių pertekliaus pavojus.

Yra apskaičiuojama, kad kelis metus prieš Kristaus gimimą visoje Romos Imperijoje buvo 54 milijonai žmonių. Visame pasaulyje tuo metu buvo tarp 200 ir 300 milijonų žmonių. Sekančiais šimtmečiais žmonių skaičius pasaulyje augo labai lėtai, nes, nors daug žmonių gimdavo, daug ir mirdavo – vidurkiu žmogus negalėjo tikėtis gyventi daugiau kaip trisdešimt metų: dar XIX amžiaus gale ir šio šimtmečio pradžioje mažiau išsivysčiusiose valstybėse iš tūkstančio kasmet mirdavo 30, o gimdavo 40-60. Tad žmonių skaičius teaugdavo 1-2% per metus. Ankstyvesniais amžiais augimo tempas buvo dar lėtesnis; Sauvy apskaičiavo, kad, jei Romos Imperijos valdomuose kraštuose žmonių skaičius būtų pastoviai augęs 1-2% per metus, tai tie kraštai šiuo metu turėtų 3,000 milijonų gyventojų; gi tuo tarpu šiuo metu tiek žmonių yra visame pasaulyje. Žmonijos augimą trukdė gamtos nelaimės (Kinijoje per potvynius neretai žūdavo 10% krašto gyventojų), epidemijos (1348 m. maras Europoje išžudė apie 50% gyventojų), karai (1648 m. pasibaigęs Trisdešimties Metų karas kai kuriose Vokietijos srityse nepaliko nė pusės gyventojų).

Nuo 1650 m. žmonijos augimo statistika taip atrodo (1650 - 1900 m. statistika Carr-Saunders, 1920 - 1960 m. statistika Jungtinių Tautų biuro; skaičiai paduodami milijonais): 1650 m. – 545, 1750 m. – 728, 1800 m. – 906, 1850 m. – 1.171, 1900 m. – 1,608, 1920

m. – 1,860, 1930 m. – 2,064, 1940 m. 2,277, 1950 m. – 2,499, 1960 m. – 2,964.

Kaip gyventojų skaičiai atrodo atskiruose kontinentuose? Jungtinių Tautų 1963 m. biuras pateikia tokią statistiką (palyginimui pateikiami 1920 m. ir 1960 m. skaičiai):

	1920	1960
Afrika	141	254
Amerika (Š. ir P.)	208	405
Azija	966	1,679
Europa (neskaitant Rusijos)	329	427
Okeanija	9	17
Rusija	158	214
Visame pasaulyje	1,811	2,996

Aiškiai matome, kad žmonija smarkiai paaugo per paskutinius keturiasdešimt metų. Kyla klausimas, kaip greitai žmonija auga. Atsakymą randame šiuose daviniuose. Kristaus laikais buvo apie 250 milijonų žmonių. Šis skaičius buvo padvigubėjęs 1650 m. Po to 1830 m. žmonių skaičius pasiekė 1,000 milijonų, 1930 m. – 2,000, 1980 m. sieks 4,000, o 2,000 m. – apie 6,000. Taigi žmonijos skaičiui padvigubėti senovėje truko 1650 m., paskui – 180 m., vėliau – 100 m., dabar – 50 m., o ateity – dar mažiau.

Žmonijos augimo greitis nėra toks pat atskiruose kontinentuose. Žemiau paduota lentelė rodo, kiek tame kontinente priaugo vaikų vienam šimtui gyventojų per 10 metų:

	1920/ 1930	1930/ 1940	1940/ 1950	1950/ 1960
Afrika	11.3	12.1	17.0	23.3
Amerikos	17.3	13.5	18.8	23.1
Azija	11.0	13.1	14.4	21.1
Europa (be Rusijos)	8.2	7.0	3.7	8.1
Okeanija	18.2	8.7	15.0	26.9
Rusija	11.4	9.1	5.7	18.2
Visame pasaulyje	11.3	11.6	11.6	19.3

Iš šios lentelės matyti, kad lėčiausiai augo Europa. Taip pat pastebime, kad žmonijos augimo vidurkis pakilo nuo 1.13% per metus 1920-1930 m. iki 1.93% per metus 1950-1960 m.

Žmonijos išsidėstymas žemės paviršiuje keičiasi, ką aiškiai galime pastebėti iš sekančios lentelės, kurioje paduodame 1920, 1950 ir 1960 m. žmonijos pasiskirstymą (skaičiai yra %):

	1920	1950	1960
Šiaurės Afrika	2.7	2.8	2.9
Tropikinė ir Pietų Afrika	5.2	5.4	5.4
Šiaurės Amerika	6.5	6.7	6.6
Vidurio Amerika	1.6	2.0	2.2
Pietų Amerika	3.4	4.4	4.7
Pietvakarių Azija	2.4	2.4	2.6
Pietų Centro Azija	18.0	18.8	18.7
Pietryčių Azija	6.0	7.0	7.1
Rytų Azija	26.9	27.0	27.7
Šiaurės ir Vak. Europa	6.3	5.3	4.7
Centro Europa	6.2	5.1	4.6
Pietų Europa	5.6	5.4	4.9
Okeanija	0.5	0.5	0.5
Rusija	8.7	7.2	7.1

Žemėje yra 52.3 milijonai kvadratinų mylių sausumos (neįskaitant žemės polių ir kelių negyvenamų salų). Pagal 1960 m. statistiką, kiekvienai kvadratinei myliai tenka 68 žmonės. Įdomu pažvelgti į gyventojų tankumo statistiką atskiruose kontinentuose 1920 ir 1960 m.:

	1920	1960
Afrika	13	21
Šiaurės Amerika	13	23
Pietų Amerika	10	26
Azija	98	157
Europa	171	223
Okeanija	3	5
Rusija	18	26

Tankiausiai apgyventos pasaulio šalys 1960 m. buvo: Olandija – 896 žmonės kvadratinėje mylioje, Belgija – 780, Britanija – 562, Vakarų Vokietija – 562, Puerto Rico – 702, Taiwan (Formosa) – 790, Japonija – 658, Korėja – 668, Lebanonas – 409. Labai retai apgyventos šalys: Centrinės Afrikos Respublika – 5, Libija – 3, Mongolija – 3, Islandija – 5, Australija – 3, Bolivija – 8, Kanada – 5.

Žvelgdami į žmonių tankumo statistikas, randame paradoksą: Vakarų Europos kraštuose, kurie labai tankiai apgyventi, nesuvidurinti sunkumų aprūpinti dar didesniais žmonių skaičiais. Tuo tarpu kiek rečiau apgyventos Indijos ar Kinijos krašto ekonomikai žmonių augimas sudaro didelį sunkumą. Pavyzdžiui, nežiūrint didelių pastangų, per paskutinį dešimtmetį Indija teisingai pakelti savo ekonominę apyvartą (gross national product) tik vienu doleriu asmeniui (apyvar-

ta paaugo, tačiau daug paaugo ir žmonių skaičius). Žmonių skaičiaus augimas stato milžiniškus reikalavimus krašto institucijoms: pavyzdžiui, šiuo metu Kinijoje yra 300 milijonų jaunuolių iki 16 metų, kurie turi būti mokomi ir kuriems turi būti atrastas darbas ir pragyvenimas.

Šiuo metu didžiausią rūpestį kelia maisto klausimas. R. R. Sen, Jungtinių Tautų Maisto ir Žemdirbystės Organizacijos (FAO) generalinis direktorius, 1963 m. perspėjo, kad, norint palaikyti žmogaus maitinimą dabartiniame lygyje, maisto gamyba turi būti padvigubinta iki 1980 m. ir keturgubinta iki 2000 m. Prie pasaulio stalo kasmet atsisėda 65 milijonai naujų žmonių. Daugelis iš jų kės nuolatinę alkį (du trečdaliai pasaulio žmonių eina kasnakt alkani miegoti); dalis iš jų mirs bado.

Ko nori tie, kurie siūlo gimimų kontrolę pasauliniu mastu? Visų pirma, norima laimėti *laiko*, nes naujosios valstybės neįstengia išplėsti savo ekonomijos pakankamai greitai, kad suteiktų galimybę visiems krašto gyventojams pragyventi. Antra, norima apstabdyti augimo tempą: 1900 m. žmonių skaičius kasdien paaugdavo 40,000, gi 1965 m. žmonija auga 180,000 per dieną.

Aišku, tam tikra prasme gimimų kontrole prisipažįstama, kad žmonija nėra užtenkamai sumani rasti būdą pavalgydinti ir suteikti žmonišką gyvenimą visiems, kurie galėtų sėstis prie bendro stalo. Žvelgiant iš kitos pusės, turėtume atsiminti, kad dabartinis žmonijos augimas yra žmogaus sumanumo išdava. Paskutiniaisiais dešimtmečiais labai pažengė medicina: pasaulyje tebegyvena daug tų, kurie praeitame šimtetyje būtų mirę kūdikystėje. Žmonijos augimą ankstyvesniais šimtmečiais ribojė liga ir badas. Šiuo metu padaryta didelė pažanga, sutramdant žmonių kankinusias ligas. Sekantis žingsnis – bado išnaikinimas, kuris nebūtų toks sunkus, jei jam panaikinti būtų sutelkta visa ta kūrybinė energija, kuri dabar naudojama išvystyti naujiems ginklams ir pasiruošti erdvės kelionėms. Tačiau, pavalgydinus ir aprėngus visus žemės gyventojus, vistiek artimoje ateityje reikės galvoti apie žmonijos augimo ribas, kurias stato ir žemės ištekliai, ir žmogaus sumanu-

BAŽNYČIA SVARSTO

gimimų kontrolės klausimą

KUN. KAZIMIERAS PUGEVIČIUS

Kun. Kazimieras Pugevičius yra Baltimos arkivyskupijos Šeimos Biuro vicedirektorius, Krikščionių Šeimų Sąjūdžio rytų apygardos kapelionas, tos pat arkivyskupijos radijo ir televizijos programų direktorius, Marylando valstybėje su specialistais gydytojais įsteigęs šešias ritmo (periodinio susilaikymo) klinikas.

SVARSTYMAS DABAR

1964 m. birželio 23 d. popiežius Paulius VI savo kalboje kardinolams Visuotiniame Bažnyčios Suvažiavime palietė gimimų kontrolės klausimą šiais žodžiais: "Problema labai komplikuota ir jautri. Bažnyčia atskiria joje kelis aspektus, kelis galią turinčius veiksmus, kurių tarpe, žinoma, pirmoji yra vedusiųjų laisvė, jų sąžinė, jų atsakomybė. Bet Bažnyčia taipgi turi panaudoti savo kompetentingą galią, kuri sutampa su Dievo įsakymų kompetentinga galia. Bažnyčia turi skelbti tuos Dievo įsakymus mokslininių, visuomeninių ir psichologinių tiesų šviesoje. Tos tiesos neseniai buvo iš naujo labai plačiai išnagrinėtos ir dokumentuotos. Reikia kreipti dėmesį į šio klausimo išsivystymą tiek teoriniuose, tiek praktiniuose aspektuose. Kaip tik tą Bažnyčia ir daro" (AAS 56:588).

Kokia komplikuota ir jautri yra ši šeimos arba gimimų kontrolės problema, galim suprasti iš to, kad šv. Tėvas perėmė šį klausimą iš Visuotinio Susirinkimo ir paskyrė specialią komisiją tą klausimą nagrinėti.

Popiežius Jonas XXIII buvo sudaręs tą komisiją iš šešių narių. 1964 metų gegužės mėnesį ta komisija buvo praplėsta iki penkiolikos narių, o praeitų metų kovo mėnesį — iki penkiasdešimt dviejų narių.

Komisija — tarptautinė: 9 nariai iš JAV, 7 iš Prancūzijos, 6 vokiečiai, 5 belgai, 5 italai; po du iš Kanados, Anglijos, Indijos, Japonijos, Olandijos ir Ispanijos; po vieną iš Brazilijos, Čilės, Jamaicos, Madagaskaro,

Filipinų, Senegalo, Šveicarijos ir Tunizijos. Iš 52 komisijos narių tik 19 teologų, o 15 demografų arba ekonomistų, 12 gydytojų ir psichiatrų, 6 vedusius atstovaują asmenys. Penkios komisijos narės — moterys. Komisija pavadinta. "Žmonijos skaičiaus, šeimos ir gimimų problemų komisija."

Kalbėdamas šitai komisijai, popiežius Paulius pabrėžė, kad Bažnyčia saugo ir gyvybę, ir meilę: "Šiuo atveju problemą galima trumpai išreikšti sekančiais žodžiais: Kokioj formoj ir pagal kurias normas vedusieji, gyvendami tarpusavę meilę, turėtų gyvybei pasitarnauti, kaip kad jie yra pašaukti ("Osservatore Romano", 1965, III. 24).

Kokia komplikuota ir jautri yra ši šeimos problema, galima įsivaizduoti iš to, kad po pusantrų metų ji neskelbia galutinio atsakymo, nors pastebima, kad dokumente apie Bažnyčią moderniam pasaulyje kai kur remiamasi tos komisijos diskusijomis.

Vienas iš tos komisijos narių, daktaras Andre Hellegers, Johns Hopkins universitete specialistas vaisingumo ir žmonių daugėjimo klausimais, yra vienas iš pagrindinių patarėjų Baltimos arkivyskupijos šeimų klinikoje. Kada užklausė apie komisijos darbus, jis tik tiek galėjo mums pasakyti, kad komisijos pasitarimai gilūs ir platus.

Ne tik tarp tų popiežiaus komisijos narių, bet ir tarp visų rimtų Bažnyčios teologų vyksta gyvos diskusijos šiuo klausimu. Popiežius Paulius VI yra pasakęs, kad niekas neturi teisės be pagrindo skelbti, kad Bažnyčia jau keičia savo nuomonę, savo mokslą ar savo moralę. Nemažas skaičius Bažnyčios vyskupų yra priminę savo kunigams ir žmonėms, jog nėra pagrindo manyti, kad Bažnyčios disciplina ir net prigimties dėsniai jau pasikeitė arba niekada nebuvo tokie, kokie buvo laikomi anksčiau. Bažnyčia laikosi savo linijos.

Tai nereiškia, kad vyskupai, teologai arba nuodėmklausiai neatjaučia pasauliečio ir jo problemų. Kiekvienas kunigas, kuris pašventė bent vieną šeštadienio popietį klausykloje, žino kokių sunkenybių gali kilti ryšium su šeimos prieaugliu.

Tai kam tos diskusijos tarp teologų? Kam kankinti žmones? Niekas žmogaus nenori

kankinti, bet lengvų atsakymų gilesniems klausimams retai randame. Mes, kaip katalikai, tikime, kad Bažnyčia yra neklaidinga tikėjimo ir moralės srityse. Mes, kad ir tik iš tolo stebėję Vatikano Suvažiavimą, girdėję apie diskusijas, ginčus, protokolus, sumanymus ir pakeitimus. Tačiau mums tikėjimas sako, kad Bažnyčią valdo ne kokios komisijos dauguma, ne tie, kurie geriausiai išmano apie propagandą, ne koks uždaras kardinolų štabas – ne. Mes tikime, kad Bažnyčią valdo Kristus. "Ką jūs atleisite žemėje, bus atleista danguje. Ką sulaikysite žemėje, bus sulaikyta danguje..." "Kas jūsų klauso, manęs klauso".

Mes, be abejonės, tikime Bažnyčios neklaidingumu. Bet tai nereiškia, kad Bažnyčia yra koks automatas, į kurį įkiši raščiuką su klausimu ir už poros sekundžių gausi trumpą, gražų atsakymą.

Aš nesakau, kad Bažnyčia nekalba autoritetingai. Paprastuose klausimuose nuodėmklausis arba dvasios vadas, pasiremdamas studijomis ir patirtimi, gali trumpai atsakyti į klausimą.

NAUJOS ŽINIOS

Bet svarstant apie gimimų kontrolę šiomis dienomis, svarstoma visai kitose aplinkybėse, negu, sakykime, prieš dešimt ar dvidešimt metų. (Jei kas norėtų giliau išstudijuoti gimdymo moralės problemos istoriją, rekomenduočiau pačią geriausią knygą, "Contraception", parašytą John Noonan).

Nuo šv. Augustino laikų iki XIX-ojo šimtmečio vidurio moralinėje teologijoje apie vedybinį gyvenimą ir gimimų kontrolę beveik nebuvo kokių naujų problemų. Lytinis santykiavimas vengiant šeimos onanizmu buvo griežtai draudžiamas.

Žinoma, praeitam šimtmečio šeimos vengimo metodai nebuvo taip patobulinti kaip

dabar. Tada kilo sterilizacijos klausimas, būtent ar leidžiama, norint išvengti šeimos, moteriai ar vyrui padaryti chirurginę operaciją. Ir tas Bažnyčios draudžiama. Tik tada, kada kūno dalis taip nesveika, kada be operacijos gresia pavojus gyvybei ar be operacijos neįmanoma išgydyti, tik tada leidžiama išimti lytinius organus. Taip būna, pavyzdžiui, kada moters iščiose atsiranda vėžys.

Kodėl tik mūsų laikais iškilo diskusijos, liečiančios kontracepciją? Tai dėl to, kad medicinos mokslas per paskutinius 150 metų yra padaręs didelę pažangą; pvz. moters ovum (kiaušinėlis) pirmą kartą tapo atskirtas tik 1827 m. To kiaušinėlio ir vyriškos spermos (sėklos) funkcijos buvo suprastos tik 1875 m. Tik XX amž. sužinota, kad moters kūnas gali pagaminti šimtus tūkstančių kiaušinėlių. Tik 1923 m. atrasta, kad moters vaisingumas pasireiškia tik tam tikroje mėnesio dalyje. Psichologijos srityje sužinota, kiek lytiniai veiksmai rišosi su žmogaus psichologija, su visa asmenybe. Sociologija tik šio šimtmečio pradžioje pradėjo pristatyti žinias apie tautų skaičius, jų daugėjimą ar mažėjimą. Antropologija siūlė savo duomenis.

Žymus vokiečių teologas redemptoristas Bernardas Haeringas yra pasakęs: "Kada moralistai bando atsakyti į klausimus apie kokio veiksmo moralę, visų pirma jie turi suprasti to veiksmo sampratą". Taigi, praplėtus ir pagilėjus žinioms apie lytį, iškilo reikalas tas žinias įjungti į lyties moralinį supratimą. Juk, savaime suprantama. Bažnyčios doktrina nėra kokia didelė įrišta knyga, pvz. enciklopedija, kurią atsivertęs atrandi tuoj pat atsakymą į norimą klausimą. Naujos problemos iškelia naujus klausimus, į kuriuos tenka ieškoti atsakymų. Taip pat ir šioje srityje. Šv. Tėvas tam tikrais atvejais formaliai ir galutinai sprendžia kai kuriuos doktrinos klausimus. Tačiau tai nereiškia, kad prieš tai popiežiui nereikėtų nei protauti, nei nagrinėti, nei klausti. Bažnyčios ir popiežiaus neklaidingumas remiasi ne vien inspiracija, bet ir informacija. Todėl ir dabar, naujai svarstant, popiežius į savo komisiją sukviėtė specialistus iš įvairių sričių.

GIMIMŲ KONTROLĖ:

naujienos, pastabos, išvados

KUN. VINCAS VALKAVICIUS

Kun. Vincas Valkavičius yra Cambridgo Psichinės Sveikatos Sąjungos Tarybos narys ir katalikų slaugių dvaisios vadovas Bostone. Bendradarbiauja amerikiečių katalikų spaudoje moraliniais medicinos klausimais. Jo išspausdintos knygos: *Pharmacy a Noble Profession* ir *Norms of Conduct for Pharmacists*.

Berašant šį straipsnį, visuotinė publika laukia šv. Tėvo nuosprendžio gimimų kontrolės klausimu. Anksčiau popiežius šią temą buvo išėmęs iš Vatikano Susirinkimo ir rezervavęs sau teisę galutinai nuspręsti.

Šiuo metu daugumas skaitytojų yra pastebėję, jog Bažnyčios dėmesys ypatingu būdu yra atkreiptas į šią sunkią problemą. Klausimas sudėtingai ir kebliai apjungia daugelį įvairių, vieną nuo kito priklausomų moralinių išdavų. Tad teks mums šiame trumpame rašinyje ribotis, apžvelgiant tik kai kurias reikšmingesnes naujienas ir pateikiant keletą pastabų ir išvadų.

Kodėl pati Bažnyčia ėmė persvarstyti savo mokslą? Pirmia, dėl to, kad imta vis labiau rūpintis, kad pasaulyje neatsirastų per daug žmonių. Pradžioj katalikų stebėtojai nebuvo linkę šios problemos pripažinti. Dabar Bažnyčios specialistai bendrai pripažįsta, jog bent kai kuriose pasaulio dalyse, pavyzdžiui, Indijoje ir Pietų Amerikoje, reliatyviai yra per daug žmonių, t. y. ten gimsta žmonių per daug ta prasme, kad tuose kraštuose nepakanka ten esamų reikmenų, būtinų tam priaugliui išlaikyti pagal pragyvenimo standarto minimumą.

Antra, dėl to, kad dirbtinė gimimų kontrolė yra vis labiau priimama nekatalikų tarpe, o taip pat, atrodo, net kai kurių katalikų. Iš tikro, kai kurie protestantų dvasiškiai net mano, kad kai kuriose sunkiose aplinkybėse dirbtinė gimimų kontrolė yra moraliai netgi privaloma. Tuo tarpu Planuotos Tėvystės Lyga (*Planned Parenthood League*)

toliau veržliai skelbia savo pažiūrą, agituo-dama valstybę imti finansuoti dirbtinės gimimų kontrolės programas.

NAUJIENOS

Tarp pirmųjų pastebimų atsitolinimo nuo Bažnyčios mokslo ženklų buvo kataliko dr. Johno Rocko knyga *"The Time Has Come"*. Autorius primygtinai prašo Bažnyčios priimti taip vadinamą "piliulę", prie kurios išradimo vaisingumui reguliuoti jis pats buvo prisidėjęs. Apie knygą įvairiai atsiliepta: atvirai išgirta nekatalikų, o taip pat šiek tiek ir Bažnyčioje, nors joje susilaukta ir kritikos. Dr. Rocko vyskupas kardinolas Cushingas jį švelniai subarė už tai, kad ši moralę liečianti knyga pasirodė be įprastinio bažnytinio patvirtinimo, o taip pat už kai kurias sunkias su katalikų mokslu suderinamas knygos vietas. Visgi kardinolas teigiamai atsiliepė apie kitas knygos dalis.

Po dr. Rocko 1963 m. atspausdinto veikalo už metų pasirodė kita daug diskutuota knyga, savotiškai pavadinta *"Contraception and Holiness"*. Joje yra 10 skyrių, kuriuose pasauliečiai ir kunigai kelia klausimą apie tradicinio Bažnyčios mokymo teisingumą. Ši knyga taip pat pasirodė be "imprimatur" (be Bažnyčios oficialaus patvirtinimo), nors knygos autoriai teigė, jog tam pakako pasitraukusio anglų arkivyskupo Robertso, jėzuito, įžangos. Recenzavusieji, pagal jų pažiūras, knygą arba gerokai kritikavo, arba gerokai gyrė.

Knygų krautuves yra pasiekę keli vedusiųjų porų apsvarstymų rinkiniai, pvz. *"What Modern Catholics Think About Birth Control"* ir *"The Experience of Marriage"*. Kaip ir tektų tikėtis, tuose raštuose randamas visokių kraštutinumų apimamas nuomonių mišinys. Kitos knygos, *"The Pili"* ir *"The Popes, The Pill and The People"*, nagrinėja piliules medicininiu požiūriu.

Bent du dideli veikalai svarsto šią temą filosofiniu požiūriu. Prof. Louis Dupre savo veikale *"Contraception and Catholics, A New Appraisal"* pasisako už Bažnyčios mokslo peržiūrėjimą. Jo gi fakulteto kolega Germain J. Grisez naujom įžvalgom argumentuoja palaikyti tradicinę doktriną.

Amerikos įvairių sričių mokslininkai jau kelinti metai susirenka Notre Dame Universitete. Iš jų svarstymų sudaryti du metiniai simpoziumai, pavadinti "The Problem of Population. Moral and Theological Considerations".

Didelės svarbos istorinis veikalas buvo parašytas prof. Johno T. Noonano "Contraception" ("A History of Its Treatment by Catholic Theologians and Canonists"). Autorius pristato tradicinį mokslą kaip besivystantį rezultatą įvairių atsakymų į to laiko idėjas apie lytį ir vedybas. Gimimų kontrolę ateityje svarstysiantieji turės nepaleisti iš akių šio istorinio išaiškinimo.

Šalia tų buvo atspausdinta daug kitų mažesnės vertės knygų, o taip pat daug straipsnių periodinėje spaudoje. Gausi spausdinta medžiaga liudija tą akylą ir beveik nekantrų susidomėjimą šiuo gimimų kontrolės klausimu.

Šioje gausioje literatūroje girdėjosi vis dažnesni ir stipresni su tradiciniu mokslu nesutinką balsai. Pagaliau 1964. VI. 23 prabilo popiežius Paulius VI savo kalboje grupei kardinolų. Pažymėtinos dvi labai svarbios pastabos. Šv. Tėvas paaiškino, kad sudaryta ypatinga specialistų komisija studijuoja šią problemą: "Bet tuo tarpu mes atvirai sakome, kad iki šiol mes neturime pakankamo pagrindo popiežiaus Pijaus XII duotąsias normas laikyti perviršytomis ir todėl negaliojančiomis. Jos turi būti laikomos galiojančiomis, bent iki tol, kol mes jausimės sąžinės vedami jas pakeisti". Praktiškai visi šią kalbą aiškinusieji pripažįsta, kad praktikoje tradicinis mokslas sąžinėi turi tebegalioti, nežiūrint to, kad kita, mažumos, nuomonė atrodytų daug patrauklesnė.

Vėliau toj pačioj kalboj randamas kitas labai reikšmingas popiežiaus pasakymas: "Todėl atrodo gera rekomenduoti, kad niekas šiuo metu neapsiimtų kalbėti skirtingai nuo galiojančių normų". Nors daug kas mano, kad tuo sulaikomas bet koks privatus klausimo nagrinėjimas, visgi kiti šv. Tėvo žodžius interpretavo taip, kad priešingos nuomonės viešai ir toliau galėtų būti svarstomos.

Nors ir rizikuodami suprastinti, bandysi-

me susumuoti su tradiciniu mokymu nesutinkančiųjų pažiūrą į gimimų kontrolę. Ligšiolinis Bažnyčios mokslas, jų nuomone, buvo labai siauras, paimtas grynai iš lyties biologinio apsvaistymo. Šiandien biologijos, sociologijos, antropologijos ir psichologijos mokslai suteikė daugiau šviesos lyties ir vedybų prasmei suvokti. Smarkiai pabrėžiamas personalistų aspektas kaip tikslas savyje, t. y. kada aplinkybės laiduoja, turėtų būti leidžiama, norint išreikšti meilę, užblokuoti vedybinių santykių gimdymo funkcijas. Taip visgi yra atsiekiama viena vertybė – meilė. Kai kurie šią mintį propaguojantys laiko ją ne ankstyvesnio mokslo paneigimu, bet, priešingai, jo logiškai besivystančiu tęsiniu.

Kiti su tradiciniu mokslu nesutinkantieji vaisingumą laiko natūralia, bet iš savo ribų išeinančia galia. Anot jų, kai ji graso išardyti šeimos gyvenimą ar net tautas per dideliu žmonių skaičiumi, tada yra moraliai teisinga žmogui reguliuoti šią nežabotą dauginimosi jėgą mechaninėm ar cheminėm priemonėm.

PASTABOS

Svarstydamas toliau, šių eilučių autorius pastebi keletą mįslingų ir sukrečiančių faktų, kylančių šiose diskusijose apie gimimų kontrolę.

1. Venur kitur tenka įžvelgti Bažnyčios autoritetą paniekinančios dvasios ženklų, tarsi tas autoritetas būtų grynai žmogiškos kilmės. O juk nėra neišmintinga tikėtis, kad subrendusiai su tradiciniu mokslu nesutinkantieji, bent iš katalikų tarpo, turėtų parodyti Bažnyčios autoritetui bent mažą dalelę pagarbos. Kokia gi nauda pačioms diskusijoms iš to pagarbos trūkumo?

2. Atrodo, lyg kad pats Bažnyčios mokyimo autoritetas būtų pastatytas ant kortos sprendžiamam likimui. Ar yra galima pa-

RITMAS IR PILIULĖS

kas leista ir kas neleista

KAZIMIERAS PUGEVIČIUS

NEVAISINGAS LAIKOTARPIS

Bažnyčios teologai pripažįsta, jog vedusiems nėra pareigos gimdyti kuo didžiausią skaičių vaikų; anaiptol, jie privalo planuoti savo šeimos prieauglį atsakingai, atsižvelgdami į vienas kitą, į vaikus ir visą žmoniją. Viena pora gali jaustis Dievo pašaukta auginti didesnę, kita mažesnę šeimą.

Šv. Tėvas savo kalboje aiškiai pasakė, kad iki šiol Bažnyčia tebesilaiko Pijaus XII nurodymų, t. y., naudojantis vedybinėmis teisėmis, nėra leidžiama vartoti dirbtinių priemonių gyvybės prasidejimui sustabdyti. Tad ką vedusiųjų pora gali daryti, jei išmintingai sprendama, prieina išvadą, kad daugiau vaikų nebūtų gera turėti.

Tokiais atvejais leidžiama pasinaudoti nevaisingais laikotarpiais, susilaikant nuo vedybinių santykių vaisingumo metu. Tiems

laikotarpiams nustatyti seniau buvo naudojamas "kalendoriaus metodas". Pagal medicinos mokslininkus, jis nėra visuomet tikslus. Rimtesni mokslininkai ir ginekologai siūlo temperatūros metodą, kuriuo yra galima daug tiksliau nustatyti moters mėnesinio nevaisingumo laikotarpį. Tas metodas remiasi faktu, kad ovuliacijos laiku moters temperatūra pakyla 0.4 laipsnio Fahrenheitto ir po to pasilieka pakilusi iki sekančio kraujavimo. Nevaisingasis laikotarpis prasideda maždaug 3 dienas po temperatūros pakilimo ir tęsiasi maždaug 10 dienų iki jos nusileidimo.

Toje srityje prityrusių gydytojų tvirtinimu, šis metodas yra tikslus ir patogus. Tūkstančiai vedusiųjų porų taip pat teigia, kad šis metodas yra praktiškas ir patikimas.

Prancūzijoje ir Kanadoje šimtai specialiai pasiruošusių porų padeda kitiems išmokyti naudotis tuo temperatūros metodu per SERENA (*Service de Restriction des Naissances*) organizaciją. JAV galima taip pat panašios pagalbos susilaukti specialiose ritmo klinikose, katalikiškose ligoninėse, CANA organizacijoje (pvz. Čikagos arkivyskupijoje) ir kitur.

Kokios yra moralinės sąlygos, leidžiančios vengti vaikų periodiniu susilaikymu?

keisti esminę krikščioniškos moralės doktriną po to, kai taip ilgai buvo mokoma dirbtinę gimimų kontrolę esant sunkia nuodėme? Nemaža teologų laiko dabartinę doktriną esant, praktiškai, taip kaip ir neklaidingai definuotą. Daug kitų, nors ir neigiančių tą mokslą esant neklaidingumo ženklu pažymėtą, visgi tvirtina ją nesikeisiant. Įdomu pastebėti, kad kitaip manančiųjų tarpe tėra labai maža profesionalų moralės teologų.

3. Tradicinis mokslas didele dalimi remiasi sąvoka, kad žmogus teturi ribotą valdžią virš savo lytinės galios. Dievas yra gyvybės viešpats, nuo pat jos prasidejimo iki mirties. Žmogus laisvai tepasirenka arba naudotis lytimi šventoje moterystėje, arba visai nesinaudoti. Sunku suprasti, kaip būtų pateisinama ja naudotis esminiai skirtingai nuo prisiimtų teisių ir pareigų. Kiti Bažnyčios moralės dėsniai apie sterilizaciją, dirb-

tinį apvaisinimą ir abortą logiškai priklauso nuo šios sąvokos. Jei dirbtinė gimdymo kontrolė būtų kaip nors pateisinama, sunku suprasti, kodėl žmogaus valdžia negalėtų išsiplėsti į kitas sritis, įskaitant ir priešvedybinę lyties naudojimą.

4. Katalikų doros mokslo pagrindan patėtas sekantis principas: pirminė moralės norma yra veiksmo objektas, t. y. paties veiksmo struktūra. Intencija ir aplinkybės yra moralės antraeilės normos, nors intencija dažnai yra gyvybinis faktorius. Betgi atrodo, kad kai kurie nauji balsai kalba popiežiaus Pijaus XII pasmerktos "situacinės etikos" kalba, kurios sprendimų sistemoj kiekvienu atveju intencija ir ypatingos aplinkybės galutinai nulemia veiksmo moralumą.

5. Buvo nusiskundžiama, kad Bažnyčios mokslas apie gimimų kontrolę neįtikina

Bažnyčia jau nuo seno moko, kad moterystės teisėmis besinaudoją vedusieji bendrai privalo nevengti šeimos. Tad turi būti tam tikra priežastis moterystės teisėmis naudotis, bet tik nevaisingumo laikotarpiais, kad tokiu būdu būtų išvengta vaikų. Kokios yra tos priežastys? Sveikatos, ekonominės problemos ir pan. Dabar visuotinė priežastimi priskaitoma ir žmonių skaičiaus problema pasaulyje.

Knygos apie periodinį susilaikymą: *International Rythm Symposium Proceedings*, 1964 ir 1965; *The Infertile Period* by John Marshall, M.D. (Baltimore, Helicon, 1963); *La Regulation des naissances*, dr. Jaques Baillargeon (La Patrie, 180 est, Saint-Catherine, Montreal).

PILIULĖS

1953 m. buvo išrastos progesterono piliulės. Buvo sužinota, kad moteris, kuri vartoja tas piliules nustatytą dienų skaičių, nepastoja. Progesterono piliulės buvo plačiai išbandytos Puerto Ricoj 1956 m. Tik 1960 m. Amerikos valdžia (Food & Drug Administration) leido jas pardavinėti. Progesterono piliulė, atrodo, yra 100% efektinga gimimų kontrolei. Bet kol kas medikai nežino, kodėl ir kaip tas įvyksta. Daktaras John Rock, ka-

talikas, vienas iš progesterono piliulės tyrinėtojų, aiškina, kad ši piliulė sudaro tokias sąlygas, kokias sudaro progesteronas natūraliai, kada moteris nėščia; t. y. progesteronas sulaiko moters tolimesnę ovuliaciją. Kai kurie gydytojai yra pastebėję tam tikrų pavojingų simptomų moteryse, vartojančiose tas piliules. Ir niekas nežino, kokios bus pasekmės naudojant piliules ilgesnį laiką (pvz. pavojus apakti).

Kada progesterono piliulių funkcija buvo provizoriškai paaiškinta kaip ovuliacijos sulaikymas, daugumas žymesniųjų teologų pareiškė nuomonę, kad progesterono piliulių funkcija panaši į sterilizaciją ir kaip tokia Dievo įsakymų uždrausta. Taip pareiškė ir popiežius Pijus XII.

Kadangi progesterono ir kitos panašios piliulės yra naudojamos kai kurių kūno funkcijų sutrikimams pagydyti, jomis tuo tikslu naudotis yra leistina, nors jos ir sukeltų laikiną nevaisingumą. Be to, daug moralės teologų pripažįsta, kad progesterono piliulės leistinos sutvarkyti - sureguliuoti moters mėnesinį ciklą, kad būtų galima pasinaudoti nevaisingumo laikotarpiu. (Tačiau tenka pastebėti, kad kai kurie medicinos mokslininkai mano, kad progesteronas nėra tam tikslui naudingas). *

daugelį žmonių. Visgi Bažnyčia moko, kad moralės įstatymai nėra vienodi aiškumo atžvilgiu: lengvai suvokiami yra pirmieji principai, bet toliau, po jų, moralė nėra lengvai suprantama, o kai kurios moralės tvarkos sritys yra iš viso sunkiai suprantamos vieno proto, be kitų pagalbos. Tai kaip tik ir yra priežastis, kodėl žmonėms vadovauti yra reikalinga Bažnyčia. Galutinis motyvas, kodėl katalikas priima tam tikrą mokslą yra ne dėl to, kad jam pačiam vidiniai aišku, bet kad jis pasitikėdamas atsi-duoda Kristaus dieviška galia paskirtos Bažnyčios autoritetui.

IŠVADOS

Pabaigoje šių eilučių autorius pateikia keletą savo išvadų. Pirma, jo nuomone, personalistų įžvalgos gali būti sujungtos su tra-

diciniu mokslu – iš jų jungties kiltų pilnesnis žvilgsnis į vedybas, ypač aukštai vertinąs atsakingos tėvystės idėją.

Antra, net nesuvokiama, kad pažangios medicinos tyrinėjimais nebūtų įmanoma surasti paprastą vaisingumo testą, kuris padarytų ritmo naudojimą visuotinai tinkamą. Tokiu būdu mokslas tikrai daug padarytų šiai gimimų problemai išspręsti.

Apgailėtina, kad praeityje katalikų medicinos mokyklos nebuvo pačiose pirmose fronto linijose, tyrinėjant ritmo metodą ir ieškant vaisingumo tobulo testo. Taip pat tenka pripažinti, kad Bažnyčia per lėtai steigė ritmo klinikas ypač tose vietose, kur jos ypatingai reikalingos.

Pagaliau, visi tikintieji turi būti pasirengę nuolankiai ir drąsiai laikytis tradicinio Bažnyčios mokslo, laukdami ta pačia dvasia tolimesnių popiežiaus instrukcijų.

GIMIMŲ KONTROLĖ

teologiniu požiūriu

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Iš neseniai pasibaigusiojo Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo daug buvo laukta, daug tikėtasi. Ar lūkesčiai ir viltys išsipildė? Liturgija ir ekumeninis sąjūdis žengė pirmyn daug platesnį žingsnį, negu buvo tikėtasi. Atrodo, kad čia bus einama pirmyn dar toliau. Bet daugumas tikinčiųjų ne to laukė ir tikėjosi.

Daugiausia buvo laukta reformų gimimų kontrolės srityje. Ši problema buvo, yra ir bus labai didelė, labai svarbi ir labai nemaloni. Nemaloni ne tik vedusiems, bet ir kunigams, kurie klausykoje nuolat su šiomis problemomis susiduria ir yra bejėgiai jas taip išrišti, kad penitentas išeitų iš klausyklos ramus ir patenkintas. Į Bažnyčios Susirinkimą suvažiavusiems tūkstančiams vyskupų ir teologų šios problemos nebuvo svetimos. Visi jomis, be abejo, sielojosi ir tebesisieloja, laužydami galvas, kaip jas išrišti, kaip surasti kokią nors palengvinimą, kuris neprieštarautų tokiems dėsniams, prieš kuriuos kiekvienas žmogus – nesvarbu, ar jis būtų kunigas, ar vyskupas, ar net pats popiežius – yra bejėgis.

Bažnyčia gali dispnsuoti nuo savo išleistų įsakymų ar kokių nors disciplinarinių potvarkių. Ji gali juos ir visai panaikinti. Štai šiuo metu ji panaikino gavėnios pasninką, pasitaiko vis daugiau ir daugiau išimčių bei palengvinimų kunigų celibato užlaikyme ir galima tikėtis, kad ateityje šių palengvinimų bus dar daugiau. Tačiau Bažnyčia negali dispensuoti nuo Dievo duotų įsakymų bei potvarkių. Dievas savo valią žmonijai yra parodęs ir savo įsakymus davęs dvejopu būdu: svarbiausius pagrindinius įsakymus Jis yra įdiegęs į pačią žmogaus prigimtį – tai yra prigimtinis įstatymas; kitus įsakymus Jis yra davęs pozityviu apreiškimu. Senajame Testamente Jo įsakymų

perdavėjas žmonijai buvo Mozė, o Naujajame – Kristus.

Tad jeigu sakoma, kad Bažnyčia negalinti leisti gimimų kontrolės, vartojant kokias nors priemones arba taip santykiaujant, kad negalėtų prasidėti gyvybė, tai toks santykiavimas turi būti uždraustas kokių nors Dievo įsakymu, esančiu žmogaus prigimtyje arba apreiškime. Jau pradedant kai kuriais pirmųjų amžių Bažnyčios tėvais ir baigiant net dvidešimtojo amžiaus teologais, vis buvo bandoma griebtis Senojo Testamento Onano, nubausto už tokį elgesį, kuris nuo jo gavo onanizmo vardą. Tačiau dabartiniai teologai ir Šv. Rašto aiškintojai jau Onano vardo nemini, kalbėdami apie gimimų kontrolę ir norėdami įrodyti jos neleistinumą.

Mozės įstatymų knygoje (25, 5) yra toks įsakymas: "Kai broliai gyvens drauge ir vienas iš jų mirs be vaikų, mirusiojo žmona neištekės už kito, bet ją ims mirusiojo brolis ir sužadins savo broliui palikuonis, o pirmgimį iš jos sūnų pramins ano vardu, kad jo vardas nebūtų išnaikintas iš Izraelio". Šis įstatymas tikriausiai buvo labai plačiai žinomas, nes ir Naujame Testamente jis minimas net trijose evangelijose (Mato 22, 24; Morkaus 12, 19; Luko 20, 28).

Onanas kaip tik šio įsakymo nesilaikęs. Pradžios knygoje (38, 8-9) šis įvykis yra aprašytas, pasakojant, kad Judas turėjęs sūnų Herą, kuris buvo vedęs Tamarą ir miręs, nepalikęs vaikų. Tada Judas liepęs savo antrajam sūnui Onanui pažadinti mirusiam broliui vaikų, jam tardamas: "Ieik pas savo brolio žmoną ir gyvenk su ja, kad duotumei savo broliui palikuonių". Onanas, žinodamas ne sau gimsiant sūnus, įėjęs pas savo brolio žmoną, taip su ja santykiavo, kad ji negalėtų pastoti, nenorėdamas, kad vaikai gimtų brolio vardu. Viešpats už tai jį nubaudęs. Bet čia yra aišku, kad Dievas Onaną nubaudė ne dėl neskaistybės, bet dėl neteisingumo, dėl nepaklusnumo įstatymui. Jei-gu Onanas visiškai nebūtų santykiavęs su Tamarą, bet būtų numojęs ranka ir sakęs nenorįs su ja turėti jokių reikalų, vis tiek būtų buvęs nubaustas už įstatymo nesilaikymą. Tad šis tekstas nieko bendra neturi

(nukelta i 108 psl.)

Lozorius prikėlimas

PEDRO PRADO

PEDRO PRADO (1886-1952), čiliečių poetas, rašytojas ir kritikas, laikomas vienu geriausiu Pietų Amerikos stilistu, veiksmingai paveikė savo krašto poezijos atsinaujinimą, sulaužė tradicinį ritminį eiliavimą ir užtikrino laisvojo eilėraščio išsivystimą. Savo išgarsėjusiam romane "Alsino" vaizduoja žmogų, trokštantį iškilti virš gyvenimo negerovių j beribes erdves, ir vis tik fatališkai pasiliekančią pririštą prie žemės. Jo "Lozorius prikėlimas" laikomas viena geriausių poemų, sukurtų nuo modernizmo judėjimo pradžios. P.G.

*"Kas mane šaukia?" Ir Lozorius, išeidamas iš kapo,
pažiūrėjo į Jėzų ir viską suprato.
"Buvai tu, o saule!, kuri apšviečia?
Buvai tu, ar visa yra sapnas? Marija,
mano sesuo. Morta, sesuo manoji..."
Kalbėjo lėtai ir negarsiai, kaip daina
prasimušanti iš vandens.
Jo apgesę žvilgsniai klaidžiojo
po Judėjos liepsnojančią kraštovaizdį;
Jo balsas buvo permirkęs drumzlina mirties tyloje,
o jo veidas, ramus ir išblyškęs, pradėjo rauktis
kaip užmigęs ežeras, pakilus vėjeliui.
Jo išvaizdoje persišvietė trapumo žymės.
Jo kūnas buvo permatomas ir rodė ateities ketinimus;
galima buvo spėti sutrukdytas pastangas
persikeisti į lelijas,
į figos vaisiaus medų,
į vandenį ir į sparnuotą orą.*

*Morta su Marija nustebusios žiūrėjo
į atskleistos paslapties eigą.
Degęs siaubas ir pamišėliškas džiaugsmas,
kaip ugnis bėgiojo jų gyslomis.
Ten buvo jų brolis ir tai, kuo jis būt patapęs.
Ten – gyvas Lozorius ir jo lelijų pranašystė.
Vien tik mirties niekur nebuvo matyti.
Mirtis yra prabėganti akimirka,
sekundės blykstelėjimas, būklės pakitimas.*

*"Lozoriau, eik!" sušuko Kristus.
Lozorius, atrodė, negirdėjo, ir nejudėdamas
prie kapo angos. Nazariečiui tarė:
"Kaip tu mane šaukei, mane šaukė
vynuogienojai ir alyvmedžių šaknys,
kad perkeistų į alyvą ir į vyną.
Su panašia į tavąją galią
vanduo mane skatino sutirpti ir bėgti su juo.
Numiręs, pradėjau suprasti daiktų balsų prasmę,
ir jie visi be paliovos mane šaukė.
Nesuskaitomi balseliai pripildo kapus:
"Lozoriau, ateik! Lozoriau, dainuok! Lozoriau,
mumis kopk ir mūsų kvaptyje skrajok!!"
šaukė laukinės mūsų krašto gėlės.
Ak, kokia tylių kapų balsų galia!
Aš, paslaugus, visų jų tarpe,
kaip palaidas smėlis, pirštais bebyrąs,
jaučiaus beslystąs.*

*Tai buvo bedugnis kritimas,
minkštas, kaip kūdikio sapnas.*

*"Kiek atskleistų paslapčių persikeitimo pradžioje!
Skausmai mano kraujo, pakeliui pavirstant į uolą!
Šiurpus jausmas kritimo plaukų,
alsuojančių ant mano kaktos, kaip sausi lapai,
kai laukų vėjas isiskverbavo per kapo plyšius.
Skrudėlės keberiavo mano kojom,
kaip kad aš, vaiku būdamas, švelniom
Betanijos kalvom; ir žnaibė mano kūną,
kaip kalnakasiai savo kapliais kertą aukso rūdą.
Kai gyvename, skaudu ką atiduoti;
kai numirštame – didelis džiaugsmas.
Tai vienintelis kelias, vedąs į naują gyvenimą.
Mano kūnas džiugiai atsidavė šventam skruzdžių darbui.*

*"Jėzau, kuris gyvenime su malonumu viską duodi.
Tu, kuris su gyvenimu sujungi vienintelį mirties džiaugsmą,
ar tu miršti, ar gyveni?
Ar palieki už mirties ir gyvenimo ribų?"*

*Ir Lozorius apsiverkė ir tarė: "Aš žinojau,
taip, aš žinojau bemiegodamas;
tačiau visas mano žinojimas esant kape
krinta į užmiršimo gelmes.
Aiman! Ant visados praradau žinojimą, įgytą mirtyje!
Dėl to verkiu".*

*Ir jam beverkiant,
drumstos Lozorius akys igijo švytesį
ir paliko su šviesiu ir drėgnu gyvųjų žvilgsniu.
Ir Lozorius, beverkdamas, sušuko:
"Jeigu aimanuoju dėl mirties, kaip prarasto gėrio,
aš juokiuos dėl sugrįžtančios gyvybės".
Ir grįžo kraujas į jo skruostus ir į jo lūpas,
ir meilės ugnis į jo širdį.*

*Puldamas ant kelių po sidabruotais
alyvmedžių lapais, širdį draskančiu balsu tarė:
"Aš praėjau ir mes praeiname per gyvenimą,
ir per būtį, vedančią į mirtį.
Ir kai vienos jų galia viešpatauja,
nusitrina atminimas kitos.
Ačiū tau, neišmatuojamas užmaršties mūre,
abiejų pasaulių bokšte, kuris mirtyje iškyli!
O stiprioji, nepereinamoji siena,
kurios niekas neperlipa neatsisakęs savo seno žinojimo!
Ačiū, nes kas neatsimena mirties apžavų,
gali džiaugsmingai apkabinti gyvenimą.
Kas miręs nebuvo tarp gyvųjų?
Kas gyvas nebuvo tarp mirusiųjų?
Ir taip, niekam neatsimenant
apie savo buvimą motinos iščiose,*

*niekas niekad nesugebės miręs
 prisiminti gyvenimo, nei gyvas – mirties.
 Man išgaruoja nebūties žinojimas
 kaip naktį iškrentanti rasa,
 kurią saulė godžiai sugeria.
 Aš jau užmiršau kapo malonumus;
 jau paaukuotos kalvos ir raudonos aguonos,
 ir Marijos akys meilingai mane apakina.
 Užmiršimas srovėmis teka ant mano būtybės.
 Sugrįžtu kaip keleivis iš tolimų salų,
 tūkstantį kartų gražesnių už tėviškus namus.
 Ir kadangi grįžtu, ateinu pilnas džiaugsmo,
 kuris supa švelniau už mėlynas bangas.
 Sugrįžtu į savo gruoblėtus laukus
 su nuostabia meile, kuri viską išaukština,
 ir matau, kad jie daug labiau geistini
 už stebuklingas užjūrio salas.
 Kaip užmarštis sustiprina gyvenimą!
 įsisupęs į jos meilingą apsiautalą,
 jaučiu, kad visa man yra galima.
 Tyra ir graži, vėl išdygsta nepabaigiamą viltis!"
 Ant žolės, Morta su Marija gulėjo išsisėmusios;
 virpą apaštalai matė verkiant žydus;
 tačiau tik vienas Nazarietis
 tesuprato Lozorius kalbą.*

*"Malonioji mirtie, intensyvioji gyvata, manosios žmonos!
 Per jus abi virpėjo mano širdis;
 tačiau sugrįždamas pas tave,
 o Gyvata amžinoje jaunystėje!,
 aš atvykstu, kaip kad atvyksta našlys,
 kuriam leista dar kartą pasidžiaugti
 savo dingusios pirmosios meilės
 karštomis glamonėmis".*

Išvertė Povilas Gaučys

Gimimų kontrolė

(atkelta iš 103 psl.)

su nenatūraliu santykiavimu. Kitur, nei Senajame nei Naujajame Testamente, nerandame jokių argumentų prieš gimimų kontrolę.

Tad iš pozityvaus apreiškimo, iš Šv. Rašto, negalima įrodyti gimimų kontrolės neleistinumo. Bet daugumas teologų sako, kad čia ir nereikia pozityvaus apreiškimo, nes tas neleistinumas yra aiškus iš prigimties įstatymo. Sutvėręs pirmuosius žmones. Dievas jiems tarė: "Veiskitės ir dauginkitės, pripildykite žemę ir ją užvaldykite" (Prad. 1, 28). Tad ir žmogaus prigimtis yra taip su-

tvarkyta, kad iš vyro ir moters santykiavimo užsimegztų nauja gyvybė. Šiam tikslui ir teleistas tas santykiavimas. Tad prieš žmogaus prigimtį yra santykiaujant tyčia kliudyti gyvybės užsimezgimą.

Iki šiol taip mokė visi teologai, bet dabar kai kurie pradeda šiek tiek abejoti. Pasirodo vis daugiau ir daugiau laisvesnių minčių knygose ir katalikiškuose žurnaluose. Kad šis klausimas labiau paaiškėtų, reikia pažvelgti, kas yra moterystė ir koks jos tikslas. Moralistai sako, kad moterystė yra vyro ir moters sutartis tam tikriems specia-

liems tikslams siekti. Pagrindinis moterystės tikslas esąs vaikų gimdymas ir auklėjimas. Antraeilis moterystės tikslas – susituokusių vienas kitam pagalba ir priemonė teisėtu būdu patenkinti prigimties palinkimus. Taip sako ir 1013 Bažnyčios teisių kanonas.

Modernieji moralistai ir ypač Antrasis Vatikano Susirinkimas vis mažiau ir mažiau skiria šiuos pirmaeilius ir antraeilius tikslus, stengdamiesi moterystės tikslą suvesti į vieną: bendra meile paremtas gyvenimas, siekiant atlikti paties Kūrėjo numatytas pareigas. Moterystės įsteigėjas yra Dievas. Ji buvo įsteigta pačioje pradžioje, sutverus pirmuosius žmones. Kai Dievas žvelgė į vieną Adomą, vaikščiojantį tarp žvėrių ir gyvulių, pagalvojo, kad negera žmogui vienam būti, kad jis turi turėti kitą tvarinį, panašų į save, su kuriuo galėtų bendrauti, kalbėtis, džiaugtis, pasidalinti išpūdžiais. Ir Dievas sutvėrė moterį. Ji buvo panaši į Adomą, kad galėtų jį suprasti, bet drauge ir skirtinga, kad galėtų jį papildyti, kad šeimoje galėtų pasidalinti pareigomis pagal skirtingas savo prigimties savybes, kad galėtų tęsti Dievo pradėtą kūrimo darbą. Lyties skirtingumas ir turėjo tarnauti visiems šiems tikslams, bet ne kuriam nors vienam.

Senovėje į moterį buvo žiūrima kaip į žemesnį kūrinį. Net ir viduramžiais iš kai kurių į teologus pretenduojančių autorių raštų matyti, kad jiems moteris atrodė reikalinga tik vaikų gimdymui, lyg ji tebtų gyvas inkubatorius. Kai kurie net mėgina filosofuoti, kad jeigu Dievas nebūtų pramatęs gimdymo reikalo, bet tik draugystę ir vienas kitam pagalbą, tai jis vyrui nebūtų sutvėręs moters, bet kitą vyrą, kuris jam būtų buvusi didesnė pagalba negu moteris. Tai yra labai žemas, primityvus, nekrikščioniškas ir nepsichologiškas, bet grynai biologiškas žvilgsnis į moterį. Moters prigimtis yra skirtinga nuo vyro ne tik vaikų gimdymui, bet ir dvasinei pagalbai, jautresniam supratimui, atjautimui, papildymui.

Pirmųjų amžių manichejų sekta net sakė, kad gimdymas yra blogas dalykas, tad ir lytinis santykiavimas yra blogas, ir moteris pasaulyje yra visiškai nereikalinga. Juo pasaulis greičiau pasibaigs, juo bus geriau. Šiai sektai apie 10 metų priklausė ir šv. Au-

gustinas, kuris vėliau atsivertė ir prieš tos sekto klaidas kovojo, bet vis tiek nejučiomis gal kartais jo ir kitų to amžiaus Bažnyčios tėvų raštuose pastebima tam tikra manicheizmo įtaka, ypatingai pažiūromis į moterį, į moterystę ir į lytinį santykiavimą. Toji įtaka daugiau ar mažiau išsilaikė net iki šio amžiaus pradžios. Tad gal nebus perdėta, jeigu pasakysime, kad kai kurių praėjusių šimtmečių moralistų raštai dabar užsielpintų būti įdėti į uždraustų knygų indeksą.

Lytinis santykiavimas jiems yra iš esmės blogas veiksmas. Nenuodėmingas jis esąs tik tada, kai atliekamas vieninteliu geram tikslui – vaikų gimdymui. Dabartinis Bažnyčios mokslas, leidžias santykiuoti nevaisingais periodais, jiems būtų didelis papiktinimas. Bet net ir gimdymui skirtas santykiavimas, atrodo, jiems nebuvo jau taip aiškiai nekaltas, nes nuo jo patardavo susilaikyti gavėnios metu ir prieš didesnes šventes.

Dabar ir modernieji teologai, ir Bažnyčios susirinkimo dekretas pabrėžia, kad tas veiksmas yra gražus ir kilnus. Jis palaiko ir ugdo meilę tarp susituokusiųjų. Jeigu toji meilė nebus nuolat ugdoma, tai ir vaikų auklėjimas šeimoje daug nukentės. Moterystėje gyveną gerai žino iš praktikos, kad po dienos rūpesčių ir vargų, po kartais pasitaikančių visokių nemalonumų, barnių ir nesantaikų, vyro ir moters intymus susiartinimas ne tik suartina jų kūnus, bet ir dvasia. Užmirštami visi buvusieji nesklandumai ir vėl pražysta graži, atlaidi ir viską pernešanti šeimos meilė.

Kai kas labai teisingai palygina šį veiksmą valgymui. Kaip valgis yra skiriamas individo gyvybės palaikymui, taip šis veiksmas yra skiriamas visos žmonijos gyvybės palaikymui. Tačiau ne visuomet valgoma tik gyvybės palaikymui. Kai svečiuose žmogus yra vaišinamas įvairiais valgiais ir gėrimais, tai to vaišinimo tikslas nėra gyvybės palaikymas, bet draugiškumas, nuoširdumas, meilė. Panašiai galima pasakyti ir apie lytinį santykiavimą: žmonijos gyvybės palaikymas nėra vienintelis jo tikslas. Tačiau, teologų nuomone, tas veiksmas turi būti visuomet natūralus, turi būti santykiaujama prigimties nustatytu būdu, nevartojant kokių

nors priemonių ar būdų, sugadinančių natūralaus veiksmo esmę. Tas veiksmas turi būti toks, kad iš jo, esant palankioms aplinkybėms, galėtų užsimegzti gyvybė. Tad santykiaujant ne vaikų gimdymui, bet kitiems tikslams, ir teleidžiama santykiauti tik esant "nepalankioms aplinkybėms", t. y. nevaisingais periodais.

Bet kai kuriems šis aiškinimas atrodo nesuprantamas. Jeigu tas pats veiksmas gali turėti dvejopą tikslą, tai jis gali turėti ir dvejopą prigimtį. Jeigu santykiaujama ne gimdymui, bet tik meilės palaikymui, tai ir to veiksmo prigimtis turi būti tik tokia, kad juo būtų galima palaikyti meilę. Dėl ko jis savo esme turi būti tinkamas užsimegzti naujai gyvybei, jeigu aš to visai nenoriu ir ne tam tikslui jį vartoju? Tai yra kai kurių asmenų galvojimas, bet iki šiol dar tokio galvojimo teologai ir oficialus Bažnyčios mokslas nepripažįsta.

Kad šis klausimas būtų aiškesnis, reikia pažvelgti, kas yra prigimties įstatymas ir kokių aiškumu jį kiekvienas pažįsta. Prigimties įstatymu vadiname paties Kūrėjo žmogaus prigimtį įdiegtą gėrio ir blogio supratimą. Gėrio reikia siekti, o blogio vengti – tai pagrindinis prigimtinio įstatymo dėsnis. Prigimtinis įstatymas yra tai, kas tinka ar dera žmogaus prigimčiai, žmogaus asmenybei. Jis saisto visus žmones. Niekas jo negali pakeisti ar panaikinti. Šį prigimties įstatymą suprato ir pripažino net senovės pagonių išminčiai: Sofoklis, Ciceronas ir kiti. Teologai skiria tris prigimtinio įstatymo rūšis:

1. Bendrieji, patys pagrindiniai dėsniai, iš kurių išplaukia visi kiti: gera daryti, bloga vengti, gerbti Aukščiausiąją Esybę, nedaryti kitam tai, ko pats nenorėtum.

2. Artimosios išvados iš bendrųjų dėsnių. Čia įeina 10 Dievo įsakymų, išskiriant gal tik trečiąjį (sekmadienį švęsti), kuris laikomas pozityviai apreikštuoju.

3. Tolimesnės išvados, prie kurių teologai priskiria ir lytinį santykiavimą natūraliu būdu.

Pacių bendrųjų prigimtinio įstatymo dėsnių į protą atėjęs žmogus negali nepažinti. Taip pat protingas žmogus ir artimųjų išvadų negali ilgesnį laiką nepažinti. Bet tolimųjų išvadų net visą gyvenimą gali nepažinti

protingas žmogus. Manoma, kad čia prideda ir gimtoji nuodėmė, susilpninusi žmogaus proto lakumą. Bažnyčia turi teisę aiškinti visus prigimtojo įstatymo dėsnius ir išvadas.

Gimimų kontrolės srityje Bažnyčia jokių nepakeičiamų dogmų nėra paskelbusi. Jos nurodymai ir enciklikos visuomet buvo tik teologų bendrosios nuomonės atspindys. Bet ir teologų laikysena bei galvosena šių klausimų sprendime amžiais keitėsi. Žymesni pasikeitimai įvyko po 19 amžiaus antrosios pusės. Dar labiau teologų galvosena pasikeitė paskutiniuoju metu, ypač Bažnyčioje įsiviešpatavus Jono XXIII dvasiai. Jeigu Antrojo Vatikano susirinkimo metu kardinalų ir teologų pasakytas kalbas būtų išgirdę ano meto teologai ir toki autoritetai kaip šv. Augustinas, šv. Jeronimas, šv. Tomas Akvinietis, tai, tur būt, iš nustebimo būtų griebęsi už galvos. Jeigu dabartinių mūsų teologų mokslas būtų buvęs skelbiamas prieš keletą šimtmečių, tai jie, tur būt, būtų buvę atiduoti inkvizicijai. Atrodo, kad Senojo Testamento baimę pamažu vis labiau ir labiau keičia Naujojo Testamento Kristaus paskelbtoji meilė. Atrodo, kad pirmųjų amžių erezijų įtaka vis labiau ir labiau blėsta, užleisdama vietą tikrajai krikščioniškai dvasiai.

Dar ne taip seniai bendra teologų nuomonė buvo, kad santykiauti nėštumo metu yra nuodėmė, kad santykiauti nevaisingais periodais griežtai draudžiama, kad santykiaujant turi būti tik "natūrali" kūno padėtis ir t. t. Dabar visa tai yra tik archyvinė medžiaga. Tad atrodo, kad tos tolimesnės prigimtinio įstatymo išvados net ir geriausiems teologams ne visuomet yra aiškios. Jos keitėsi ir dar, be abejo, keisis. Žmonių be reikalo kankinti nenori nei teologai, nei kiti Bažnyčios autoritetai. Paskutiniame visuotiniame susirinkime, matant šio klausimo svarbą ir keblumą, kaip tik nebuvo norėta paskubomis jo išspręsti. Popiežius paskyrė specialią komisiją, susidedančią iš teologų, moralistų, psichologų, medikų, vedusių ir nevedusių, vyrų ir moterų, kad šis klausimas būtų iš pagrindų išnagrinėtas, išdiskutuotas ir paskui būtų žmonėms paskelbta, kaip reikia ir kaip galima šioje srityje elgtis.

PAGARBOS UGDYMAS

vedyboms ir šeimai

*Iš pastoracinės konstitucijos
"Bažnyčia Moderniajame Pasaulyje"*

VEDYBOS IR ŠEIMA ŠIŲ DIENŲ PASAULYJE

Tiek paskiro asmens, tiek žmogiškosios bei krikščioniškosios visuomenės gerovė daug priklauso nuo vedybų bei šeimos bendruomenės sveikatos. Todėl krikščionys drauge su visais kitais, kurie tą meilės bendruomenę aukštai vertina, iš širdies džiaugiasi, kad šiandien žmonės įvairiais būdais ją ugdo, tobulina ir padeda vedusiems atitikti savo aukštąjį pašaukimą. Laukdami iš šių pastangų gražių vaisių, stengiasi jas remti.

Tačiau vedybų ir šeimos kilnumas ne visur žiba vienodu spindesiu, nes jį aptemdo daugpatystė, skyrybų maras, vadinama laisvoji meilė ir kiti iškrypimai. Be to, vedusiųjų meilę per dažnai teršia savimeilė, malonumų vaikymasis ir neleistini veiksmai, nukreipti prieš gimimą. Neretai mūsų meto ekonominės sąlygos, visuomeninės bei psichologinės įtakos ir politinės bendruomenės

reikalavimai įneša į šeimas rimtų sukrėtimų. Pagaliau kai kuriose pasaulio dalyse kelia rūpesčio problemos, susijusios su žmonių skaičiaus augimu.

Visa tai baimina sąžinę. Tačiau čia drauge sušvinta vedybų ir šeimos institucijos galinga jėga. Gilūs moderniosios visuomenės pakitimai, sukeldami sunkenybių, sykiu labai dažnai vienokiu ar kitokiu būdu atskleidžia tikrąjį šios institucijos pobūdį.

Todėl šis Susirinkimas, aiškiau nušviedamas kelis pagrindinius Bažnyčios mokslo dėsnius, nori padėti ir nurodyti kelią tiems krikščionims ir visiems žmonėms, kurie stengiasi išsaugoti ir ugdyti šventą pagarbą vedybiniam lumui bei jo įgimtai vertei.

VEDYBŲ IR ŠEIMOS ŠVENTUMAS

Intymi gyvenimo ir meilės draugystė tarp vedusiųjų yra Tvėrėjo duota, saistoma jo įstatymais ir paremta neatšaukiamu asmens sutikimu. Iš žmogiško veiksmo, kuriuo vedusieji perduoda ir priima vienas kitą, Dievo potvarkiu ir visuomenės požiūriu kyla pastovus ryšys. Dėl vedusiųjų, jų vaikų ir visuomenės gerovės ši šventa jungtis jau nebeprisiklauso nuo žmogaus valios. Pats Dievas yra vedybas įkūręs, suplanavęs jų

Atrodo, kad pirmasis Dievo žmogui duotas įsakymas pripildyti ir pavergti žemę jau yra įvykdytas. Ypatingų tolimesnių pastangų jau čia nereikia. Gal tik reikia pastangų žiūrėti, kad perpildyta žemė nepavergtų žmogaus. Atrodo, kad medikai pralenkė sociologus ir ekonomistus: žmonių mirtingumas labai sumažintas, bet priemonės jiems išmaitinti proporcingai nepadidintos. Tad apie gimimų kontrolę reikia rimtai pagalvoti. Jos reikalingumą jau pripažįsta net ir tie, kurie prieš vieną kitą dešimtmetį smarkiai prieš ją kovojo. Dabar tik eina kalba, koku būdu kontroliuoti, kad nenusikalstum Dievo valiai ir Jo įsakymui, įdiegtam į žmogaus prigimtį. Vis labiau ir labiau suprantant tikrąjį moterystės tikslą, vis daugiau ir

daugiau svorio šeimyniniame gyvenime duodant meilei, o ne grynai biologijai, atrodo, kad pasikeitimų ir reformų šioje srityje turės būti. Jeigu ne šiandien, tai rytoj.

Šiame rašinyje per daug nesistengėme ką nors įrodinėti, teigti ar neigti, piršti ar kritikuoti. Vienintelis jo tikslas – nušviesti dabartinę gimimų kontrolės padėtį Bažnyčioje, nurodyti, ką galvoja teologai ir neteologai. Pilnesniam vaizdui patariama perskaityti visus šiame numeryje esančius straipsnius šiuo klausimu. Supratus dabartinę padėtį, tikintiesiems telieka ramiai laukti, kol Bažnyčia tars savo žodį. Tikimės, kad tas žodis bus toks, kurs labiau derinsis su Kristaus mokslu ir žmogaus prigimties kilnumu.

nešamą gėrį ir nustatęs tikslus, kurie yra tokios didžios svarbos žmonių giminės išlikimui, paskirų šeimos narių vystymuisi ir amžinajam likimui, pačios šeimos bei visos žmonijos bendruomenės kilnumui, pastovumui, taikai ir gerovei.

Savo prigimtimi vedybos ir jų meilė yra skirtos kurti ir auklėti vaikams, kurie yra tarsi ją atbaigias vainikas. Vyras ir žmona, kurie vedybų sutartimi jau "nebėra du, o vienas kūnas" (Mt. 19, 6), intymia asmens ir darbo draugyste vienas kitam padeda ir tarnauja, išgyvena savo vienybės reikšmę ir jos vis daugiau įgyja. Ši glaudi jungtis, kaip abipusė dviejų asmenų dovana, ir vaikų gėris reikalauja pilnos vedusiųjų ištikimybės vienas kitam ir įrodo jos nesuardomumą.

Viešpats Kristus gausiai palaimino šią daugiapusę meilę, kilusią iš dieviškosios meilės versmės ir paimtą pavyzdžiu jo vienybei su Bažnyčia. Kaip kitados Dievas bendravo su savo tauta meilės bei ištikimybės sandora, taip dabar žmonių išganytojas ir Bažnyčios Sužieduotinis ateina į vyro ir žmonos gyvenimą vedybų sakramentu. Atėjęs pasilieka, kad vedusieji abipusiu pasiaukojimu ir amžina ištikimybe vienas kitą mylėtų, kaip jis mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save.

Tikra vedybinė meilė yra įjungiamą į dieviškąją meilę. Ją valdo ir turtina Kristaus atperkanti galia ir išgananti Bažnyčios veikla, pajėgiai artindama vedusiuosius prie Dievo ir padėdama atlikti aukštąsias tėvo ir motinos pareigas. Dėl to krikščionims, sukūrusiems šeimos židinį, yra duotas specialus sakramentas, kuris juos stiprina ir tarsi konsekruoja kilniesiems savo luomo uždaviniams vykdyti. To sakramento galia pildydami savo šeimines pareigas, persiėmę Kristaus dvasia, kuri persunkia jų gyvenimą tikėjimu, viltimi ir meile, vedusieji vis arčiau bendromis jėgomis Dievo garbei žengia į savo atbaigtį ir vienas kito pašventimą.

Kai tėvai šviečia pavyzdžiu ir šeimos malda, vaikams bei visiems kitiems šeimynos nariams bus lengviau rasti kelią į žmogaus subrendimą, išganyimą ir šventumą. Vedusieji, kuriems yra skirtos kilnios tėvo

ir motinos pareigos, uoliai vaikus auklės, ypač religiskai; tai yra pirmoje eilėje jų uždavinys. Vaikai, būdami gyvi šeimos nariai, savo būdu padeda tėvams siekti šventumo. Už gera, kurį iš tėvų patyrė, atsilygins dėkingumu, meile, pasitikėjimu; išties jiems gelbstinčią vaikų ranką, patekus į vargą arba slegiant senatvei. Našlystė, drąsiai priimta kaip vedybinio pašaukimo tęsinys, turi visų būti gerbiama. Vienos šeimos turėtų dosniai dalintis dvasiniais turtais su kitomis.

Krikščioniškoji šeima kyla iš vedybų, kuriose atsispindi ir vyksta meilės sutartis tarp Kristaus ir Bažnyčios. Tiek vedusiųjų meile, dosniu vaisingumu, vienybe ir ištikimybe, tiek visų savo narių bendradarbiavimu ji visiems apreikš gyvą Atpirkėjo buvimą pasaulyje ir tikrąją Bažnyčios prigimtį.

VEDUSIŲJŲ MEILĖ

Dievo žodis Šventajame Rašte nekartą ragina tiek sužieduotinius, tiek vedusiuosius palaikyti bei ugdyti vedybinę jungtį tyra meile ir nedalomu prisirišimu. Daugelis mūsų pačių meto žmonių aukštai vertina tikrąją vyro ir žmonos meilę. Įvairūs jos reiškimosi būdai priklauso nuo gerbtinų vietos ir laiko papročių.

Ši meilė, rišdama vieną asmenį su kitu jo valios galia, yra giliai žmogiška. Ji apima viso asmens gėrį ir todėl pajėgia sukilinti ją pareiškiančius kūno ir dvasios veiksmus, padarydama juos garbinga vedybinės draugystės dalimi ir būdingu ženklu. Viešpats teikėsi parūpinti ypatingų savo mylinčios malonės dovanų tai meilei gydyti, tobulinti ir kelti. Tokia meilė, suliejanti draugėn žmogišką ir dievišką elementą, veda vyrą ir žmoną į laisvą savęs dovanojimą vienas antram, pareiškimą švelniu jausmu ir darbu. Ji pergeria visą vedusiųjų gyvenimą ir, būdama dosni ir darbšti, vis tobulėja, didėja. Taigi ji toli prašoka vien erotinį potraukį, kuris, savanaudiškai siekiamas, greitai ir skurdžiai išblunka.

Ši meilė yra ypatingu būdu išreiškiama ir tobulinama vedybiniu aktu. Veiksmai, kuriais vedusiųjų pora intymiai ir tauriai susijungia, yra garbingi ir vertingi. Tikrai žmogiškai atlikti, jie atspindi ir ugdo abipu-

si savęs dovanojimą, kuriuo vedusieji vienas antrą džiaugsmingai ir dėkingai praturtina.

Užantspauduota vienas kitam duotu pažadu, o svarbiausia patvirtinta Kristaus sakramentu, ta meilė pasilieka pastovi kūnu ir dvasia, ar dienos būtų šviesios, ar tamsios, ir niekuomet nebus išniekinta svetimoteryste ar skyrybomis. Iš lygios tiek vyro, tiek moters asmens vertės, pareiškiamos abipusė ir pilna meilė, aiškiai seka Viešpaties patvirtinta vienpatystė.

Pastovus šio krikščioniškojo pasaulimo pareigų atlikimas reikalauja didžios dorybės. Todėl vedusieji, sutvirtinti malone gyvenimo šventumui, kruopščiai savyje ugdyti ir malda remsi pastovumą, didžiadvasiškumą ir išsižadėjimą.

Tikra vedybinė meilė bus aukščiau vertinama ir sudarys apie save sveiką nuomonę žmonėse, jei krikščioniškosios poros pasizymės ištikimybe, sugyvenimo darna bei rūpestingu savo vaikų auklėjimu, o taip pat jei prisidės prie reikiamo kultūrinio, psichologinio ir visuomeninio atnaujinimo vedybų ir šeimos srityje. Augą vaikai visų pirma prie šeimos židinio turi būti tinkamai ir laiku mokomi vedybinės meilės kilnumo ir pareigų atlikimo. Tuo būdu, išauklėti skaisčiai gyventi, jie bus pasiruošę, atėjus metui, žengti iš taurių sužieduotuvį į vedybas.

APIE VAISINGUMĄ MOTERYSTĖJE

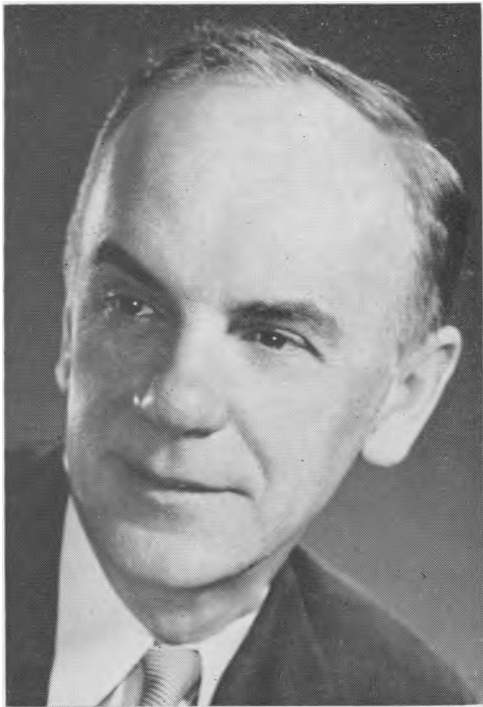
Moterystė ir vedybinė meilė savo prigimtimi yra skirtos vaikų gimdymui ir auklėjimui. Vaikai iš tikrųjų yra brangiausia moterystės dovana, daugiausia prisidedanti prie tėvų gerovės. Pats Dievas, sakydamas, kad "nėra gera žmogui būti vienam" (Prad. 2, 18), ir kuris nuo pat pradžios sutvėrė vyrą ir moterį (Mato 19, 14), norėdamas su žmogumi dalintis savo kūrybos darbu, palaimino vyrą ir moterį, tardamas: "Veiskitės ir dauginkitės" (Prad. 1, 28). Todėl, nenuverti-

nant kitų moterystės tikslų, tikroji vedybinė meilė ir visas iš jos išplaukęs šeimyninis gyvenimas siekia tai, kad vedusieji būtų didžiadvasiškai pasiruošę bendradarbiauti su Kūrėjo ir Išganytojo meile, kuris jų bendradarbiavimu nuolat didina ir praturtina savo šeimą.

Vedusieji težino, kad, vykdydami gyvybės perdavimo ir auklėjimo pareigą, tą savo ypatingąją misiją, jie tampa dieviškosios Kūrėjo meilės bendradarbiai ir skleidėjai. Tad savo pareigas jie atliks, jausdami žmogiškąją ir krikščioniškąją atsakomybę bei nuolankią pagarbą Dievui. Bendru pasitarimu ir bendromis pastangomis jie prieis teisingo sprendimo, siekdami tiek savo, tiek jau gimusių ar dar gimsiančių vaikų gerovės, atsižvelgdami į medžiagines ir dvasines savo padėties bei laiko aplinkybes ir neužmiršdami nei savo šeimos, nei tautos, nei Bažnyčios gerovės. Galutinis sprendimas prieš Dievą čia tenka patiems tėvams. Tačiau jie turi atsiminti, kad negali čia elgtis grynai savo nuožiūra, bet visuomet turi vadovautis su dieviškuoju įstatymu suderinta savo sąžine ir paklusti mokančiajai Bažnyčiai, autentiškai tą įstatymą aiškinančiai Evangelijos šviesoje. Tas dieviškasis įstatymas atskleidžia pilną vedybinės meilės prasmę, ją apsaugoja ir parodo jos tikrąją žmogišką tobulumą. Tokiu būdu, pasitikėdami dieviškąją Apvaizdą ir ugdydami aukos dvasią, vedusieji krikščionys garbina Kūrėją ir siekia tobulumo Kristuje, nuoširdžiai atlikdami savo pareigą – žmogiška ir krikščioniška atsakomybe pratęsti gyvybę. Iš tų porų, išpildančių šį jiems Dievo duotą uždavinį, ypatingo paminėjimo yra vertos tos, kurios išmintingu ir bendru sprendimu bei drąsia širdimi pasiryžta tinkamai užauginti net ir didesnę šeimą.

Vedybos nėra įkurtos vien tik vaikų gimdymui; jau pati dviejų asmenų nenutraukiamos sutarties prigimtis, o taip pat ir vaikų gerovė reikalauja, kad abipusė vedusiųjų meilė tvarkingai reikštųsi, augtų ir bręstų. Tad jeigu kartais ir nebūtų taip trokštamo prieauglio, vis tiek moterystė, kaip bendro gyvenimo luomas, pasiliktų, nenustodama nei savo vertės, nei neišardomumo.

(nukelta i 118 psl.)

ANTANAS NAKAS

Menininkuose nelabai priimta, palikus vieną sritį, pereiti į kitą; gal dar daugiau nesitikima, pasilikus vienoj, reikštis ir kitoj. Tačiau tenka skaičiuoti su faktu: nerimstančiuju, nors nedaug, bet pasitaiko – lai tie, kurie nepastebi ribų ir griaua visus varžtus. Tai tie, kurie tapyboj atranda... ar sukuria "sustingusius muzikos garsus", o muzikoj girdi "dainuojančias spalvas". Tai niekad nenurimstančios, vis ieškančios, visa išbandyti, viską savy apjungti trokštančios dvasios žmonės. Bergždžia yra su tokiais asmenimis ginčytis – jie patys sau yra įrodymas. Ir jie neprašo būti priimami – jie sau prasiskina kelią. Ne jiems sustingti vienoj meno srity, nei toj pačioj meno srovėj... Jie turi išbandyti viską... ir dar kai ką, nes, nors viskam gali būti ribos, bet tik ne jų ieškojimui.

Tokio ieškojimo dvasios apstu pas muziką Antaną Naką. Daugelį nustebino jo "pasišovimas", nepalikęs gaidų ir pianino, imtis teptuko, paletės, drobės ir dažų. Kaip jojo kūrybą, taip ir jos rezultata – pirmąją dailės parodą Čikagoje (1966. I. 8-16) geriausia pavadinti ieškojimu. Parodoj buvo ieškoma ne tik pasirinktose dailės kryptyse, skirtinguose tapybos būduose, bet ir pačiose paveikslų temose. Štai "Toli, toli" – pro miglotus, viens kitą dengiančius plėmus, lyg daugiaspalvių debesų tamsiame fone atsiveria išsišakoję balti dryžai, apribojantys tik svajonėse įsivaizduojamų tolinių kalnų gauburius... Arba "Mano paties dalia" – tankymyno juodumoj šviesa, iš kažkur krisdama ant žalių lapų ir margaspalvių žiedų, primena, kad ir jų esama.

Ryšys tarp tapybos ir muzikos bei bandymai įvairiose tapybos kryptyse, Antano Nako žodžiais, yra "du pagrindiniai klausimai, kurie apima visą mano galvosena". Jie kaip tik išreiškia jo ieškojimo dvasią. Apie tai plačiau pasisako jis pats šiame "Laiškų Lietuviams" numeryje (117 psl.); (115-116 psl. iliustruojami jo dailės darbais).

– K. T.

Neužbaigtos operos parafrazė (pastelė)

Undinės akimis (tempera)

Scena iš Turandot (pastelė)

Nature morte (pastelė)

Kad muzikos garsai sustingtų drobėj..

Mano manymu, tapyba ir muzika yra du labai artimi menai, tik išraiškos priemonės skiriasi. Geras paveikslas ta prasme yra sustingusių muzikos garsų iliuzija. Ši idėja man yra labai artima ir aš ją bandau tapyboje įgyvendinti. Idėja nenauja. Dar prieš 80 metų žymus rusų kompozitorius Skriabinas savo išrastų aparatų pagalba bandė sujungti muziką su spalvomis, o vėliau Čiurlionis savo muzikines vizijas perkėlė į drobę. Šiandieną fizikos moksle bandymai paversti muzikos garsus spalvomis tęsiami, tačiau jie toli gražu nėra sėkmingi. Niujorke Moderniojo Meno Galerijoje tam tikrų aparatų pagalba yra įmontuoti judomi abstraktiniai paveikslai, surišti su muzikos garsais. Bandymas įdomus, naujas. Nors praktiškai fizikos mokslas dar nepajėgia muzikos garsus sustingdinti ir paversti spalvomis, tačiau reikia tikėtis, kad ateityje fantazija pavirs realybe.

Šiandieną dailininkas-muzikas intuityviai, gal arčiau už kitus, šią transformaciją gali pajusti ir leisti sau ir žiūrovui pagyventi iliuzijų pasaulyje. Svajonė ir fantazija yra kiekvieno menininko gyvenimo palydovė, tai kodėl jos atsisakyti?

Vertinu kiekvieną tapybos kryptį ir kiekvieną dailininką, dirbantį savo srity, ir iš kiekvieno daug ko pasimokau, tačiau, pagal savo nusistatymą, negaliu ir nenoriu apsiriboti viena meno kryptimi, sakysime realizmu, impresionizmu, ekspresionizmu arba moderniuoju abstraktu. Apsiribojimas visam amžiui viena meno kryptimi, vadinamas "savęs suradimu", mano manymu, veda menininką prie stagnacijos, kurioje polėkis, fantazija, jei jos yra pas menininką, išsisemia ir sustingsta.

Muzikoje ir tapyboje nežadu niekad savęs surasti ir, kol gyvensiu, vis keisiuosi, ieškosiu ir vysiuisi mirazą, kurio, žinau, niekad nepavysiu. Suklydęs atsikelsiu ir, maldaudamas savo Madonos palaimos, žinosiu, kad gyvenu ir nevegetuoju. Pasaulio Kūrėjas įžiebė į žmogaus sielą neribotų galimybių, kurių mes dar nepajėgiam suvokti.

Gyvenimas sparčiu tempu eina pirmyn. Mus kartais supa klaiki aplinka: nustojimas tėvynės, baisūs karai, košmariškas komunizmas, netikrumas, didelis gyvenimo tempas, nuasmenintas žmogus. Visi šie veiksniai veikia menininką ir pažadina jo sąmonėje glūdinčius jausmus. Dėl to savaime kyla reakcija ir noras gyvenime surasti džiaugsmą ir grožį. Taip pabunda troškimas savo išgyvenimams ieškoti naujų išraiškos priemonių. Nevengdamas ekspresionizmo, esu linkęs į simbolizmą ir ekspresionistinį semiabstraktą, kuriuose ir mažiau patyręs žiūrovas gali surasti formų, o svarbiausias mano tikslas – pažadinti žiūrovo fantaziją.

Gamta ir muzika yra neišsiamiamas mano kūrybos šaltinis. Aš stebiu plaukiančius debesis, kuriuose matau judančias, fantastiškas formas, figūras, pilis, miestus, besišypsančius, verkiančius, kenčiančius žmones, tapau išgalvotus medžius ir gėles, kurių gamtoje nėra, bet kurios gal praslinko pro pasaulio Sutvėrėjo sąmonę, kada jis kūrė pasaulį. Stebiu miško tankmėje tekančią upę arba balą, kurioje knibžda milijardai gyvybių ir guli paskendę medžiai, kaip paskendusios katedros griaučiai. Suradęs vandens šaltinį, pasisemiu į rankas vandens, kuris, tekėdamas per rankos riešus, greit išnyksta, kaip išnyksta ir formos debesyse. Klausausi muzikos ir noriu, kad jos garsai sustingtų drobėje. Vijuosi mirazą, kurio pavyti negaliu...

Antanas Nakas

Pagarbos ugdymas

(atkelta iš 113 psl.)

VEDYBINĖS MEILĖS SUDERINIMAS SU ŽMOGIŠKOSIOS GYVYBĖS SAUGOJIMU

Šis Susirinkimas supranta, kad kai kurios modernaus gyvenimo sąlygos dažnai trukdo vedusiems darniai sutvarkyti savo gyvenimą, ir kad jie dažnai patenka į tokias aplinkybes, kuriose, bent laikinai, jų šeima negali didėti. Tokiu atveju yra sunku palaikyti meilę ir gyvenimo intymumą. Bet kur vedybinio gyvenimo intymumas yra nutraukiamas, kartais sudaromas pavojus ištikimybei ir vaikų gerovei, nes tada vaikų auklėjimas ir drąsa priimti naujus vaikus yra statomi pavojun.

Šioms problemoms kai kas drįsta siūlyti tikrai negarbingus sprendimus, net išdrįsdami naikinti gyvybę. Bet Bažnyčia primena, kad negali būti priešybės tarp dieviškųjų įstatymų, tvarkančių gyvybės perdavimą ir tikrąją vedusiųjų meilę.

Dievas, gyvybės Viešpats, yra uždėjęs žmogui gyvybės apsaugos pareigą, kurią jis turi atlikti žmogaus prigimčiai tinkamu ir garbingu būdu. Dėl to nuo pat pirmojo apvaisinimo momento gyvybė turi būti kuo rūpestingiausiai saugojama; abortas ir kūdikio žudymas yra biau rūšis nusikaltimai. Žmogaus lytinė charakteristika ir reprodukcijos organai nuostabiai prašoka žemesnias gyvybės formas. Todėl vedybinės meilės veiksmai, atliekami su tikra pagarba žmogui, turi būti didžiai vertinami. Tad kai kyla klausimas derinti vedybinę meilę su atsakingu gyvybės perdavimu, moralinis bet kurio veiksmo pobūdis nepriklauso vien tik nuo nuoširdžių intencijų ar motyvų įvertinimo, bet turi būti sprendžiamas objektyviais kriterijais, kurie, pagrįsti žmogaus asmens ir jo veiksmų prigimtimi, išsaugoja pilną abipusio atsidavimo ir žmogaus gyvybės perdavimo reikšmę tikrosios meilės kontekste. Toks tikslas negali būti pasiektas, jei nuoširdžiai nesilaikoma vedybinės doros. Remdamiesi šiais principais, Bažnyčios vaikai negali naudotis gimimų kontrolės metodais, kurie Bažnyčios mokančiojo

autoriteto, aiškinančio dieviškąjį įstatymą, yra randami neteisingais.

Visi turi įsitikinti, kad žmogaus gyvybė ir pareiga ją perduoti yra realybės, kurios rišasi ne vien tik su šiuo pasauliu. Todėl jų negalima matyti ir matuoti tik šio pasaulio matais, nes jie visad liečia amžinąjį žmogaus likimą.

VISU RŪPESTIS MOTERYSTĖS IR ŠEIMOS GEROVE

Šeima yra gilesnio žmogiškumo mokykla. Bet kad ji galėtų pasiekti savo gyvenimo ir misijos pilnumą, reikalinga, kad tėvai laikytųsi vienodo nusistatymo bei siektų kruopštaus bendradarbiavimo vaikų auklėjime. Tėvo aktyvumas šeimoje yra labai naudingas vaikų auklėjimui, bet būtinai yra reikalinga ir motinos priežiūra, ypač mažesniesiems vaikams, nedraudžiant, žinoma, jai pasireikšti ir socialiniame gyvenime.

Vaikai turi būti taip išauklėti, kad užaugę galėtų pasirinkti profesiją ir pašaukimą – neišskiriant nė religinio pašaukimo – su subrendusiu atsakomybės pajutimu; jeigu jie ves, tai tada sugebės sukurti šeimą palankiose moralinėse, visuomeninėse ir ekonominėse sąlygose. Tėvai ar globėjai turėtų išmintingu patarimu padėti savo vaikams, norintiems kurti šeimą, o vaikai turėtų juos nuoširdžiai išklausyti. Tačiau jokių tiesioginiu ar netiesioginiu spaudimu negalima jaunuoli versti tuoktis ar rinktis šį, o ne kitą partnerį.

Taip šeima, kurioje visos kartos susitinka ir viena kitai padeda augti išmintyje ir derinti asmens teises su kitais visuomeninio gyvenimo reikalavimais, yra visuomenės pamatai. Visi tie, kurie turi įtakos visuomenėje ar jos grupėse, turi kruopščiai dirbti vedybų ir šeimos gerovei. Viešasis autoritetas turi skaityti šventa pareigą pripažinti, saugoti ir skleisti šeimos ir vedybų tikrąją prigimtį, saugoti viešąją moralę ir turtinti namų gyvenimą. Tėvų teisė gimdyti ir auklėti vaikus šeimos prieglobstyje turi būti apsaugota. Vaikai, kurie nelaimingu atveju neturi šeimos, turi būti išmintingų įstatymų apsaugoti ir talkinami visokeriopais būdais.

Krikščionys, atpirkdami dabartinį laiką

MEILĖS SĄVOKAI AIŠKĖJANT

3 - Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje

ALFONSAS G RAUSLYS

“Kuo jausmas gilesnis, tuo jis nebylesnis” (D. S. Merežkovskis). Šie žodžiai kyla galvoje, kai, norint sudaryti meilės sąvoką, susiduriama su įvairiomis sunkenybėmis. Jie byloja, kad yra jausmų, kuriuos tegalima jausti, bet kuriems aptarti trūksta žodžių. Toks jausmas kaip tik ir yra erotinė meilė.

Jau esame susipažinę su pesimistų pažiūromis į meilę. Matėme, kad, vienašališkai išsiūrę į konkrečios meilės daugeli neigiamybių, jie pamiršta apie giliąją pačios meilės prasmę ir jos esmės nepagauna. Kaltindami žmones, kurie gyvenime meilę sudarko (nes nėra jai pribrendę) ir ku-

rie nemoka tikrai mylėti ir meilės ugdyti savyje, jie pradeda kaltinti pačią meilę. Jie panašūs tiems, kurie, sėdėdami kambaryje su nešvariais langais, kaltina saulę, kodėl ji neaiškiai šviečia, o ne žmones, kurie langų nevalo. Jais tad remiantis, negalime teisingai suprasti tikrą meilę.

Šiame straipsnyje pažvelkime į meilės romantikus ir optimistus. Sekančiame straipsnyje derindami juos su realistais, atrodo, labiausiai priartėsime prie teisingesnio meilės supratimo.

MEILĖS ROMANTIKAI

Meilės romantikai žiūri į ją iš grožio taško. Visas meilės

apraiškas jie panardina grožio spinduliuose. Jie meilės poetai ir mistikai. Kai kuriems jų meilė virsta kone religija. Mylėdami pačią meilę, laikydami ją dvasine vertybe, jie meilę idealizuoja ir ją nušviečia spalvingomis šviesomis. Jei pesimistai, išsiūrę į konkrečią liūdną meilės tikrovę, pagal ją pačią meilę apsprendžia, tai romantikai, užmerkę akis tai liūdnai tikrovei, iš abstrakčios svajojamos meilės taško ją nušvietę, jos liūdnumo nemato. Atsiradus konkrečiam meilės objektui, jų meilė vis lieka nereali. Jų išidealizuota mylimoji – negyvenimiška ir abstrakti. Jų meilės kalba kone liguisto susižavėjimo pilna.

ir atskirdami amžinąją realybę nuo jos laikinų išraiškų, turėtų aktyviai kelti vedybų bei šeimos vertybes ir savo gyvenimo pavyzdžiu ir bendradarbiavimu su kitais geros valios žmonėmis. Tokiu būdu, iškilus sunkumams, krikščionys galės suteikti šeimos gyvenimui atitinkamą pagalbą. Šiam tikslui daug gali padėti tikinčiųjų krikščioniškoji nuovoka, žmonių tiesios sąžinės ir išmintis bei patirtis tų, kurie yra susipažinę su teologiniais mokslais.

Tie, kurie yra įgudę kituose moksluose, ypač medicinoje, biologijoje, visuomenės moksle ar psichologijoje, gali gerokai pastūmėti vedybų ir šeimos gerovę (kartu ir sąžinės ramybę), sujungdami savo jėgas, ieškodami pilnesnio išaiškinimo tų sąlygų, kurios leistų teisingą gimimų tvarkymą.

Kunigams, labiau susipažinusiems su šeimų klausimais, tenka pareiga ugdyti vedusiųjų pašaukimą įvairiais pastoracijos bū-

dais: skelbiant Dievo žodį, liturgine malda ar kitokiais dvasiniais patarnavimais; paremti juos varge su užuojauta ir kantrumu, įkvėpti jiems drąsos ugdyti meilę, kad tokiu būdu augtų tikrai šviesios šeimos.

Įvairios organizacijos, ypatingai šeimų sąjūdžiai, turi savo studijų bei veiklos programomis sustiprinti jaunus žmones ir susituokusius, o ypač jaunavedžius, ir lavinti juos šeimos, visuomenės ir apaštalavimo gyvenimui.

Pagaliau, patys vedusieji, sukurti pagal gyvojo Dievo atvaizdą ir džiaugdamiesi tikra asmens verte, tebūna rišami prie vienas kito lygia meile, minties harmonija ir abipusiu šventumu. Tokiu būdu, sekdami Kristų, gyvenimo pavyzdį, savo pašaukimo aukomis bei džiaugsmiais ir savo ištikima meile vedusieji gali tapti liudininkais tos meilės paslapties, kurią Viešpats atskleidė pasauliui savo mirtimi ir prisikėlimu.

Kalbant apie meilę šių laikų Vakarų kultūroje, norisi paklausti, ar socialinė Vakarų civilizacijos struktūra ir iš jos išplaukianti dvasia padeda meilei vystytis... Meilė – broliška, motiniška ar erotinė – yra reliatyviai reta; josios gi vietą užima visa eilė pseudomeilių, kurios iš tikro yra tik iškrypusios meilės formos.

Erich Fromm, *The Art of Loving*

Viena pseudomeilės forma yra vadinamoji "sentimentali meilė". Josios esmę sudaro tai, kad meilė išgyvenama tik fantazijoje, ne tikrovėje bendraujant su kitu – tikru – asmeniu. Josios labiausiai paplitusios formos užtinkamos pas meilės pakaitalo ieškotojus pigios meilės kinuose, istorijėlėse ir dainuškose.

Erich Fromm, *The Art of Loving*

Kiekviena smulkmena, turinti ryšio su jų konkrečia meile, virsta kuru jų meilės ugniai kurenti. Tokia meilė dažnai padvelkia kažkuo amžinu. Ir jei tokie savo konkrečia meile nusivilia, tie nusivylimai ypatingai tragiškai ir ilgai išgyvenami. Mylimo asmens mirtis juos pastumia į stovį, artimą jų pačių mirčiai.

Tokios meilės nuotaiką čia pavaizduoja prancūzų poetas Alfredas de Vigny (mirus 1863). Kaip visi meilės romantikai, jis gerbia ir net garbina moterį ir todėl yra rašęs: "Gerai apgalvojęs visų amžių ir tautų moters likimą, aš baigiu šia išvada, kad kiekvienas vyras kiekvienai moteriai turėtų vietoj "laba diena" sakyti "atleisk". Čia jis galvojo apie tas skriaudas, kurių moteris yra patyrusi iš vyro amžių bėgyje. Ir štai tasai poetas, jo žmonai Lidijai mirus, du metus kenčia baisias kančias, naktimis budi, verkia, niekur neina, pamiršta apie valgi...

Romantiškos meilės išgyvenimo lydimas, žmogus tartum išeina iš šio pasaulio ir įžengia į pasakų pasaulį, nes, anot vieno rašytojo, jis pats virsta pasaka, kai jo mylinti širdis virsta kvepiančia rože.

Labai gražių romantiškos meilės ir jos atskirų momentų aptarimų gausiai randame pas V. Hugo, B. Kellermanną, J. Londoną, K. Hamsuną ir kitus. Pasklaidykime, pavyzdžiui, B. Kellermanno "Ingeborgą". Tenai mylįs staiga pajunta, kad jo širdis tartum pumpuras atsidarė, taigi prazydo ir net tamsa virto ausrine ji džiuginančia tamsa... Ne-reikšmingi jos lūpose žodžiai, jo drebančios širdies atsibudimo dėka, virto brangenybe... Tyla nė nieko nekalbant virto turininga, joje pradėjo kažkas šnibzdėti... Jis pajuto, kad ji dangaus dovana, kad jo krūti-

nę slegia saldi našta.. Jis dėkingas už tą laimę, kad gali šalia jos eiti... Jos šypsena jį persekioja dieną ir naktį... Jis gyvena saulėje, viskas aplink jį skęsta šviesoje ir gėlės jam šypsos... Jis atsistoja prieš gulintį kely akmenį ir šypsos... Jis pradeda mylėti visus daiktus, nes visas pasaulis virto veidrodžiu, kuriame spindi ji (ir todėl) jis nori išbučiuoti kiekvieną medžio lapelį ir tai iš abiejų pusių...

Jei dar paimsime kad ir J. Londono (šiaip jau realisto) "Martin Eden" pilną meilės grožio knygą, kur meilė tartum švelnus garbinimas supa mylimą asmenį gėlių kvapu pritemdytų šviesų ir tylos atmosferoje, kur meilė vadinama "vienas kitam širdies padavimu ant delno", tada suprasime kokie yra romantiškos meilės jausmai ir kokia jos kalba. Ar šitokių jausmų ir kalbos aki-vaizdoje neturėjo pagrindo H. Balzakas paklausti: "Jei šviesa yra pirmoji gyvenimo meilė, tai ar meilė nėra pirmasis širdies nušvitimas?" Todėl neveltui ir mūsų O. Milašius, taisy didžia dalim meilės romantikas gretino grožį ir meilę, o savo gražiausiame kūrinyje "L'amoureuse initiation" yra rašęs: "Tai, kas šalia mūsų vadinasi Grožiu, mūsų viduje vadinasi Meile". Tad supranta, kad žmonės, kurie giliai išgyvena grožį, giliau išgyvena ir meilę. Verta dar įsidėmėti, kad ir šv. Rašto "Giesmių Giesmės" knyga erotinį ryšį vaizduoja romantiškos meilės kalba.

Dabar kyla klausimas, kiek romantikų gražūs žodžiai apie meilės reiškinius duoda medžiagos teisingai meilės sąvokai ir jos esmei pažinti? Reikia pirmiausia pasakyti, kad grožis ir tiesa, kaip lygiai grožis ir gėris, dar nėra tas pats,

nors grožis gali daug patarnauti tiesai ir gėriui. Tiesa, apsilvilkusi grožiu, labiau įtikina, kaip lygiai gėris, pasipuošęs grožiu, labiau patraukia. Tačiau teisingai meilės sąvokai sudaryti romantiškos meilės kalba daug negali padėti, nes tai egzaltuota kalba, o teisingom sąvokom sudarinėti reikia logiško blaivumo ir psichologinio gilinimosi į aptariamąjį objektą.

Reikia dar pridėti, kad romantiškos meilės kalba labai dažnai būtų teisinga ir tikėtų bandant aptarti pradinį meilės išgyvenimo tarpsnį, nes besimylintieji panašiai meilę išgyvena. Tačiau tokia kalba būtų neteisinga ir todėl nepriimtina, jei norėtume ją pritaikyti visam meilės gyvenimui ir tai visoje meilės tasoje. Be to, reikia dar pastebėti, kad meilės romantikų vykdomas grožio kultas turi savo vertę, nes tas, kuris gyvena grožiu, kad ir nusikalsdamas kartais gėriui, nėra dar žuvęs jam, nes grožis anksčiau ar vėliau dažnai virsta rodykle į gėrį. Jų ugdomas grožis tarnauja ir tikrai meilei ugdyti, nes „meilė – tai menas, kaip muzika ir poezija“ (J. Wassermannas). Tad, sekant romantiškos krypties meilės garbintojų kilnia grožio nuotaika, galima sakyti, kad mylėti reiškia matyti, kas yra dieviško tame, ką mylime. O juk matyti, kas yra dieviško jame, reiškia matyti Aukščiausio Grožio atšvaitą jame, kuri, nepriklausydama nuo išorinio grožio ir amžiaus atmainų, labiausiai tarnauja meilės pastovumo sąmonei ugdyti ir meilei išlaikyti.

OPTIMISTAI

Romantikai irgi buvo optimistai, bet jų optimizmas buvo silpnai pagrįstas – tik

jausmu, labai dažnai net iliuzijomis, kai grožio ilgesiu blizgančios ir jo ieškančios akys kartais jį mato ten, kur jo nėra. Meilės optimistų šviesi pažiūra į meilę labiau žmogaus prigimtini pagrįsta. Čia turėsime galvoje dvejopą optimizmą. Vieni jų meilę įprasmina, skirdami jai uždavinį išvesti žmogų iš vieatvės, kiti gi ir nelaimingą meilę bando įprasminti Dievu. Vieni ir kiti, dvasiniai meilę įprasmindami, į ją žiūri labai rimtai.

a) Didžiausia žmogaus prigimtios kančia yra dvasinė vieatvė. Ji kyla todėl, kad žmonės, užsidarę savimeilės kiaute ir tuo būdu dvasiniai atsiriboję vieni nuo kitų, ieško tik to, bendrauja su tais, kas jiems asmeniškai malonu ar naudinga. Jautrus žmogus mato, kad jis daugelyje atvejų yra tik įrankis ir priemonė kitiems, jų tikslams siekti. Tasai patyrimas jo vieatvės jausmą dar labiau gilina. Tad, anot optimistų, meilė yra žmogaus prigimtini rimtai pagrįsta ir tai ta prasme, kad ji yra jo prigimtios šauksmas, kuriuo ji ilgisi, tikisi iš vieatvės išeiti ir savo širdim su kito žmogaus širdim susitikt. Meilės tad ilgesys nėra šiaip jau eilinis jausmas, nes tai savotiškas prigimtios SOS, kuriuo ji šaukiasi gelbėjama.

Šis dvasinės vieatvės jausmas yra tik gilių ir švelnių sielų kančia. Ją tejaucia nedaugelis žmonių. Dauguma kenčia tik dėl fizinės vieatvės, kuri netaip sunkiai pašalinama. Bendravimas su žmonėmis gali ir dvasinę vieatvę palengvinti, o kartais tik pasunkinti, kai pamatai, kad esi žmonėse, o neturi žmogaus. Ir būdamas žmonėse gali pasijusti tartum tyruose. Kas tad yra tasai žmogus, vienas žmogus, kuris gali iš dvasinės vieat-

vės kančios kitą išgelbėti, o ir dažniausiai pats išsigelbėti? Tai žmogus, kuris įstengia nugalėti savo egoizmą, susirūpinimą tik savimi ir sava laime. Tai tas, kuris gali tavim labiau susirūpinti kaip savim, kuriam tavo reikalai pirmesni už savuosius, kuris tegali būti laimingas, jei tu laimingas. Kur tasai žmogus? Tai tas, kuris myli ir kurį tau mylint tu gali tuo pačiu susirūpinimu jo asmeniu jam atsilyginti.

Čia kalbant apie optimistų skelbiamą meilės pagrindą ir jos gilų įprasminimą, reikia prisiminti senovės graikų filosofą Platoną, Senojo Įstatymo Šventraštį ir didįjį krikščionį rusų filosofą Vladimirą Solovjovą.

Anot Platono, einant senoviškais kai kurių tautų padavimais, pirmą kartą žmogaus prigimtis buvo vyras ir moteris vienam asmenyje drauge. Dievai, bausdami žmogų už kažkokį nusikaltimą, jį padalino į du: vyrą ir moterį. Nuo to laiko abi pusės ieško viena kitos, kad tą vienybę grąžintu. Tos vienybės ieškojimas, anot šio filosofo, ir yra meilė.

Šv. Raštas, šiuo atžvilgiu giminingas aniems pirmą kartą padavimams, vaizduoja moters sutvėrimą iš vyro kūno, taigi buvus tokį stovį, kai viena lytis tartum glūdėjo kitoje. Nenuostabu, kad juodu buvę kadaise vienas kūnas ir dabar jaučiasi negalį būti vienas be kito. Jie atskirai jaučiasi vieniši ir nepilni. Šis jausmas ir yra meilės ilgesys, tos meilės, kuri yra to vienas kito papildymo ir pilnumo ieškojimas. Tikroje meileje žmogus kaip tik pasijunta mažiau vienišas, kai, pramušęs savimeilės kiautą, kurs jį nuo kito skyrė, jis į savąjį „Aš“ per susirūpinimą kitu įjungia „Tu“ ir pats yra į jį įjungiamas. Tuo būdu tik-

ra abipusė meilė išgyvenama kaip palaiminta pilnuma, o jos netekimas kaip nyki tuštuma. Reikia tačiau suprasti tą tuštumą lydinti dideli skausmą, jei dėl dviejų žmonių neatitikimo ir apsirikimo paaiškėja, kad jų suartėjimas buvo tik tariamas ir vien tik vienvietės forma buvo pakeista. Tada vietoje pirmiau buvusios dvasinės vienvietės fiziškai esant vienam atsiranda dar sunkesnė vienvietė dviese. Toji pastutinė vienvietės forma sunkesnė, nes buvo tikėtasi iš vienvietės išeiti ir todėl prie vienvietės kančios dar prisijungia nusivylimo kančia.

Anot V. Solovjovo (jo knygoje „Meilės prasmė“), meilė nėra vien priemonė suvesti žmones žmonių giminei daugininti, nes tas dauginimas gali vykti ir be meilės. „Meilė, anot jo, yra savarankiška vertybė; ji turi savitą, nepriklausomą mūsų asmeniniam gyvenimui vertingumą“, nes meilė, tikrai padėdama nugalėti egoizmą, išgelbsti jį kaip individą. Tuo būdu meilė verčia pripažinti kito žmogaus vertingumą ir tą jo reikšmę, kurią paprastai tik sau pripažistame. Per meilę savo gyvenimišką susirūpinimą perkeliame iš savęs į kitą. Ar tos šio filosofo mintys nerodo mums, kaip tikra meilė ugdo krikščioniškąją artimo meilę?

Idealios meilės ilgesys ir jos idealizavimas, anot Solovjovo, yra noras matyti kitame Dievo paveikslą, kuris pagal krikščionybę glūdi jame. Tikroji meilė ir ją lydis susižavėjimas kaip tik ir yra to paveikslų pamatymas. Tas paveikslas mums per meilę parodomas ne šiaip sau, bet tam, kad mes, meilę ugdydami, tą paveikslą įkūnytume vienas kitame. Čia dar reikia pridėti, kad V. Solovjovas neneigia kūno vaidmens meilėje (t. y. meilėje

įrėmintoje moteryste), bet, anot jo, kūnas tik atbaigia meilę, bet nėra meilės tikslas; jei kur jis virsta tikslu, tada meilė žūva.

Giminingas V. Solovjovui šiuo meilės įprasminimu yra ir mūsų prof. A. Maceina. Ne sykį jis savo kūryboje yra pasisakęs, kad meilėje lytys suranda savo egzistencijos atbaidą, nes, anot Šv. Rašto, „žmogui negera būti vienam“ (Gen. 2, 18).

b) Atrodo, kad dar didesni optimistai yra tie, kurie ir nelaimingą meilę ir jos kančią bando krikščioniškai įprasminėti. Anot jų, per nusivylimą žemiška meile atsiveria dvasios akys. Didžiajai Meilei – Dievui, kuriuo negalima nusivilti. Tasai įprasminimas gali kilti kitaip, nebūtinai meilės nusivylimo keliu. Jau patsai meilės neužtenkamumas, jos neįstengimas patenkinti visus gilesnių sielų polėkius gali žmogui padėti pakelti akis į Nesutvertą Meilę. Ši meilės įprasminimą ypač atstovauja mūsų O. Milašius ir jam šiuo atžvilgiu giminingas P. Claudelis.

Štai dvi O. Milašiaus mintys, kurios pakankamai išsako jo subrendusias pažiūras į meilę. Pirmoji tų minčių išpėja nėsitiktėti visko vien tik iš meilės: „Meilės, o ypač labai gilios meilės objektas niekada negali būti gyvenimo tikslas. Didžiajame garbinime tvarinys yra ne kas kitas, kaip tik tarpininkas. Tikroji meilė alksta realybės; nėra gi kitos realybės kaip tik Dievas“. Kitoje gi mintyje jis tvirtina, kad nusivylimas meile gali virsti laimės šaltiniu, nes „tasai, kurs yra dėl tvarinio meilės kentėjęs ir kurs tos meilės atsižadėjo ir grįžo prie užterštos upės amžinai švaraus šaltinio, tas jau paankstintai pažįsta Meilę, jis

jau vaikščioja akinančioje Dievo šviesos akivaizdoje“

(„L'amoureuse initiation“).

Nors ir mįslingas, tačiau šviesoje to, kas čia anksčiau pasakyta, gan aiškus yra ir šis P. Claudelio „Šilkiniam Batelyje“ pasikalbėjimas:

Don Camillo: Esu laisvas nuo visko, kad tik galėčiau geriau Jūsų laukti.

Dona Proeza: Pripildyti gali tik Dievas.

Don Camillo: Kas žino, gal kartais niekas kitas tą Dievą man duoti negali, kaip tik Jūs?

Čia autorius vaizduoja netiesioginį kelią į Dievą per meilę ir jos neužtenkamumą. Nenuostabu, kad jau minėtam veikalui jis daug kartų ruošia skaitytoją prie to neužtenkamumo pažinimo, kad jo nusivylimas meile nebūtų taip skaudus ir gniuždantis. Juk ką reiškia tokie jo žodžiai kaip „žmogus nėra niekam mažiau sutvertas kaip laimei“; arba kai moteris sako: „aš esu pažadas, kurs negali būti išpildytas“? Ar tai nėra iškėpėjimai prieš nusivylimo meile kančią?!

(Čia tik suminėjęs O. Milašius ir P. Claudelio porą minčių, turiu pastebėti, kad jų originalios pažiūros į meilės įprasminimą yra vertos panaigrinėti atskirame straipsnyje ateityje).

Gali dar kilti klausimas, kodėl šiuos visus bandančius meilę įprasminėti vadiname optimistais? O todėl, kad, jei negalėjimas visko, o ypač kančios įprasmininti giliai mąstantiems ir jaučiantiems žmonėms sudaro patį didįjį skausmą, tai įprasminimas net ir kančią panaardina džiaugsmo šviesoje. Juk ir Evangelija yra „Linksmoji Žinia“ kaip tik dėl to, kad suteikia galimybę įprasmininti gyvenimą su jo visais reiškiniais. Tad įprasmininti meilę – tai tas pat, kaip paabrėžti jos vertingumą.

DIDŽIOJI SAVAITĖ IR VELYKOS

DIDŽIAJĄ SAVAITĘ, pergyvendami Kristaus gyvenimo paskutines dienas, pasiruošiame Velykų džiaugsmui. Didįjį ketvirtadienį vakariene pamaldose šeima stengiasi bendrai priimti Šv. Komuniją. Vakarienės metu specialiu susikaupimu prisimenama Paskutinė Vakarienė.

Didysis penktadienis – gedulo diena. Namuose išlaikoma rimtis. Galima patarti vaikams, kad tą dieną neitų su draugais žaisti. Vietoj to, savo kambaryje gali sąsiuvinin klijuoti per visus metus iš žurnalų iškirptus religinių temų paveikslus arba žiūrėti religinio meno albumus.

Didįjį šeštadienį namuose vyrauja rami, pamaldi nuotaika, tačiau joje jau atsišviečia artėjantis Didysis Džiaugsmas. Bažnyčioje, pala įminimui, nešami Velykų valgiai. Aplankomas Kristaus karstas. Vaikai dažo margučius, vėl gėlėmis išpuošia kambarius.

Kristaus Prisikėlimas – didžiausia ir svarbiausia krikščionių šventė jau nuo pirmųjų krikščionybės amžių. Pažiūrėkime tad, kaip senais laikais buvo laukiama Prisikėlimo. Su koku entuziazmu ir egzaltacija buvo ruošiamasi jam! Jau pradėdant ketvirtuoju šimtmečiu, tylus prisikėlusio Kristaus laukimas miesteliuose ir kaimuose staiga virsdavo gaivalingu džiaugsmu vos pirmoms Didžiojo šeštadienio žvaigždėms sumirgėjus. Bažnyčios ir namai suspindėdavo žvakių ir žibintų šviesomis. Juk Velykų naktis – tai Dieviškosios Šviesos triumfas prieš tamsą, nuodėmę ir mirtį. Kas tik galėdavo, tą naktį keliaudavo bažnyčioje budėti. Bažnyčioje būdavo drauge meldžiamasi, skaitomos Šv. Rašto ištraukos. Kunigai kartu su pasauliečiais kalbėdavo psalmes, giedodavo antifonas. Pamaldos, žinoma, būdavo daug ilgesnės, nei dabar. Jos baigdavosi katechumenų krikštu. Jau saulei tekant, būdėjas baigdavosi iškilminga šv. Mišių auka.

Nors visų praeities tradicijų dabar neįmanoma užlaikyti, galime Velykas geriau švęsti, kai išvelgiame prasmę dabartiniuose papročiuose. Pavyzdžiui, kodėl Velykų rytą dėvime švarius arba naujus drabužius? Tai labai senas paprotys: katechumenai, pakrikštyti Didžiojo šeštadienio naktį, dėvėdavo baltą rūbą visą Velykų savaitę. Tai simbolizavo jų naują gyvenimą. Ilgainiui ir visi krikščionys pradėjo tą savaitę dėvėti naujus rūbus, kaip išraišką savo per gavėnios maldą ir atgailą įgyto dvasinio atsinaujinimo. Kad mūsų vaikams naujų rūbų vilkėjimas netaptų tik tuščiu pasirodymu prieš draugus, paaiškinkime jiems, jog tuo išreiškiame savo džiaugsmą, meilę ir lojalumą prisikėlusiam Kristui. Panašią gilią religinę prasmę turi ir velykiniai paradai – pasivaikščiojimai: tikime Prisikėlusiuoju ir norime tai visiems viešai skelbti. O margučių pagoniška vaisingumo simbolika dar Viduramžiais buvo pakeista krikščioniškąja: jie reiškia uolos kapą, iš kurio Kristus didingai prisikėlė Velykų rytą. Šiuos visus simbolius turime vaikams paaiškinti, kad įprastiniai Velykų dalykai primintų jiems tos šventės reikšmę.

Gintarė Ivaškienė

ATSAKymo LAUKIANČIŲ YRA DAUG

Gal netikėsite? Bet taip tikrai buvo praėjusią savaitę. Sutikome pažįstamą lietuvi kuni-gą, ir jis, akimis apmetęs mūsų prieauglį, susidedantį iš dviejų, pasiteiravęs, ar daugiau nėra, juokais šūktelėjo:

— Gėdytumėtės pagaliau. Tokiem, kaip jūs, dvylikos pipirų, o ne dviejų reikėtų!

— Taigi, kunige, kad per šešerius vedybų metus..., — juokais viską vertė vyras.

— Na, na. Kur mūsų Lietuvėlė išsilaikys, jei visi taip?

— Tiesą sakot, kunige. Dvylika turint, nebūtų gaila, jei šeši vėjais nueitų. Vis kiti šeši gal gerais liktų, — dar bandė vyras.

Kunigo draugiškoje šypsenoje abudu pamatėme, kad juokais linki dvylikos, o ne juokais — tai jau nors — keturių. Keturi — neblogas skaičius. Tačiau jau nors planavimą tegul palieka mums.

Neabejojame, kad šių laikų Katalikų Bažnyčia neprirašinėja receptų šeimoms — kuri kiek katalikiukų privalėtų užauginti. Oficialiai bent jau ne. Ir jaunesni kunigai taip pat ne. Tačiau pavieniuose vyresnio amžiaus kuniguose dar yra užsilikusio kategorizavimo: uždirbi tiek ir tiek, taigi, pasitenk užauginti bent šitiek.

Aišku, sankcijų jokių netaiko, bet jautresnį šeimos tėvai po tokio pašnekesio gali pasijusti labai įpareigoti.

Ogi yra tiek variantų, net ir jei alga lieka maždaug pastovi. Gal geriau uždirbančiojo šeimoje yra daugiau išlaidų ligoninėms, daktarams ir vaistams? Jei ne jo paties šeimoje, tai gal artimųjų giminių tarpe? Gal silpni žmonos tėvai? Prileiskime, kad sveikata ne per blogiausia. Bet ar nebūna taip, kad vieni tėvai sugeba be didelio vargo sutvarkyti šešis, o kito charakterio tėvus ir vienas ko ne iš proto varo? Ar, pagaliau, nėra teisybė, kad su didele šeima beveik neįmanoma buto gauti, — taigi, reikia nuosavo namo?

Nelabai linkėčiau anam kunigui kurios nors šeimos šešis vaikus Pasaulinėj Parodoj dieną pavedžioti. Bet gal padėtų? Paroda, be abejo, nebūtinai dalykas ir neesminis. Tačiau, kai visiems šešiem beveik kas pusmetis po naują porą batų reikia pirkti... O basų nepaleisi vidury Niujorko. Tai ne žaliąjį lankelė.

Ach, žinau, kunigai pilni gerų norų Motinos Bažnyčios ir tautos labui. Tiesa — jei mes visi tik po du augintume, tie vaikučiai kada nors tik užpil-

dytų mirusių tėvų vietas. Tautai reikia prieauglio. Ypač tokiai tautai, kaip mes. Suprantam. Bet norėtusi daugiau atsižvelgimo į individualias šeimas, paskirus asmenis. Užtenka kategorizavimo vien pagal pajamas.

Nors kategorijos teorijoje neblogai skamba, gyvenime jos dažniausiai apsiverčia aukštyn kojomis. Gaunasi tai, kad teoretiškai mažiausia vaikų galinčios turėti šeimos, turi jų daugiausia. Ir beveik kiekvienai tokiai šeimai, kuri visus 10 vaikų padoriais žmonėmis išleido, yra kita šeima, kuri viską atsveria blogybėmis.

Kiekviena galvojanti tėvų pora anksčiau ar vėliau atsisloja prieš klausimą: kiekybė ar kokybė? Ar turime teisę, bent apytikriai nenujausdami savo išgalių, auginti šeimą, kurią paskui kažin ar išauklėsime? Ar turim teisę žmonijai užkrauti pavojingų individų? Tiesa — tai Dievo valioje. Bet ir Dievas iš mūsų tik to reikalauja, ką mes jam pajėgiame duoti.

-Yra šeimų, kur iš dviejų vaikų abudu nueina kreivais keliais. Yra ir tokių, kur iš šešių ar septynių visi tampa pavyzdingais žmonėmis. Kodėl?

Čia ir norėtusi paprašyti kunigų ir daktarų, kad patartų, atsižvelgdami į tėvų būdą ir sugebėjimus, i sveikatą ir ekonomines sąlygas. Net ir po atitinkamo patarimo, mes, vedusieji, iš Katalikų Bažnyčios laukiame pagalbos šeimos planavimo srityje. Ypač šeimos planavimo srityje!

Vienus tėvus vaikai suartina, kitus – išskiria. Deja, taip yra. Vaikų auginimas smarkiai ir visapusiškai išsemia tėvus. Kai pritrūksta energijos ir dvasinės pusiausvyros, vietoj laimingos šeimos idilijos, gaunasi tragedija. O tėvai ne vien vaikams gyvena. Jie gyvena ir vienas kitam ir truputi, bent truputėli, – sau patiems.

Tiesa, kad turime dėkoti didelėms Lietuvos sodžiaus šeimoms už didžiąją mūsų inteligentijos dali. Tačiau Lietuvoje (bent Nepriklausomybės laikais) tėvams buvo truputi lengviau negu mums, gyvenantiems svetur. Nebuvo rūpesčio dėl vaikų lietuviybės: ji įaugdavo kartu su oru, kuriuo vaikas kvėpavo, kartu su maistu, kurį valgė. Tikyba buvo dėstoma mokyklose. Klasės auklėtojas pasirūpindavo vaikų elgesiu, jei tėvai neturėdavo tam laiko. Studentams buvo valdžios stipendijos. Seneliai neturėjo tiek vargo su gydytojų ir ligoninių sąskaitomis – veikė ligonių kasa. Valdžia rėmė bažnyčias – nebuvo vajų. Čia jaučiame pareigą aukoti ne tik lietuviškoms organizacijoms, bet taip pat ir amerikietiškom. Norint, kad vaikas patektų į parapijinę mokyklą, labai padės, jei ant tėvų kortelės bus pažymėta, jog jie mokyklos fondui davė, vienuolyno statybai davė, vyskupijos senelių namams davė, ir klebonijos remontui davė... tiek ir tiek.

Mes vedame dvigubą gyvenimą. Skaitome lietuviškus laik-

raščius, perkame priedo ir angliškų. Prenumeruojamės lietuviškus žurnalus, gal kita tiek, o gal ir daugiau, gauname angliškųjų. Lankome lietuviškus parengimus, bet širdis smarkiai traukia ir į pasaulinio masto koncertus, vaidinimus ir operas. O ir vaikus norisi į lietuviškas stovyklas leisti!

Grįžkime vėl prie padėties Lietuvoje. Nepriklausomoje buvo gana gerai. Dabartinėje – blogai. Tačiau caristinės Rusijos valdžioje gal vis tiek buvo lengviau tėvams auklėti vaikus negu mums dabar. Pirmoj eilėj – lietuviybės problema. Nors buvo verčiami skaičiuoti graždankas, vaikai augo savo tėvynėje, draugavo su lietuviukais. Jų patriotizmas buvo neabejotinas, amžinai susiduriant su maskolių žiaurumais. Nebuvo tada televizijos ir amžinos kovos tarp tėvų ir vaikų dėl jos normavimo. Nebuvo nepadorių filmų ir, tikriausiai – pornografinės spaudos. Šeimos buvo natūraliai didesnės, nes buvo tikima, kad, nežiūrint sąlygų, Dievas to nori. O jei ir nenori, tai vis tiek ką gi žmogus padarysi, jei taip išeina. Sodžiuose ir amatininkų šeimose buvo svarbu turėti didesnės šeimos – ypač berniukų. Kiek paauge, pradėdavo tėvus darbuose pavaduoti, o netrukus – ir savarankiškai gyventi. Neteko sužinoti, ar ir Lietuvoje taip buvo, bet žinoma, kad Pietų Amerikos gyventojų tarpe šeimos galvos prestižas kyla su didėjančia šeima.

Lietuvoje iš didelės šeimos gal tik vienas aukštus mokslus išeidavo. O čia jaučiame pareigą visiems savo vaikams suteikti galimybę jo siekti. Stumiame net ir tuos, kurių gabumai tikrai abejotini.

Mokslus eina ne vien vaikai. Išminties semiasi ir šeimų tė-

vai. Ir tikėkit, net labai įdomios srities studijos gali tapti kančia, kai po pilnos darbo dienos, vaikų (nors ir aptramdymo) triukšmo lydimam reikia traukti išmintį iš knygos. Ypač, jei nuo to priklausys visos šeimos ateitis. Tos studijos išsemia gerą, kantrią nuotaiką. Jos gerokai apsemia ir finansinius išteklius. Mokslas šiais laikais ne prabanga, o būtinybė.

Daugelis mūsų tėvų yra reikalingi nuolatinio dvasinio, o dažnai ir materialinio ramsčio. Svetimoje valstybėje senatvė yra sunki ir kankinanti. Mes, jų vedę vaikai, turėsime juo toliau, juo labiau jiems pasišvesti, senatvę lengvinti. Tuo atžvilgiu, mūsų amerikiečiai draugai turės mažiau rūpesčių. Jų tėvai senatvėje bus gerokas pensijas išsitarnavę, jų namukai bus išmokėti, ir taip senukai, verandoje belinguodami, pypkutes bepapsėdami, leis senatvę savo krašte, savo artimųjų draugų tarpe.

Kyla klausimas: ar mūsų pareiga tik savo šeimą auginti? Argi neturime teisės riboti prieauglio skaičiaus tam, kad bent dalinai galėtume tėvams atmokėti tą didžią, neatmokamą skolą? Už jų rūpestį ir pasiaukojimą mums, kai buvome maži. Už tai, kad, viską Lietuvoje palikę, bėgo, nes nenorėjo, kad mes taptume komunizmo aukomis.

Labai norėtusi, kad panašiais klausimais kunigai rašytų: rašytų daug, nes ir mūsų, atsakymo laukiančių, yra daug.

Ramutė

Mieloji Ramute,

Sakote, kad klausiančiųjų yra daug. Tikrai. Bet ar Jums atrodo, kad jie visi žino, ko klausia? Šiam savo abejojimui įrodyti ir dedame šį ra-

VYTAUTAS ENDZIULAITIS

1965 m. gale išėjo iš spaudos memuarinio pobūdžio monografija apie Vytautą Endziulaitį. Redagavo P. Maldeikis. Sultingas ir šiltas įžanginis straipsnis, paruoštas prel. M. Krupavičiaus. Seka eilė straipsnių, rašytų Vytautą pažinusių ir su juo dirbusių žmonių. Monografiją išleido velionio seserys Marija Gylienė, Sofija Treigienė, Jadvyga Maldeikienė. Spaudos darbas atliktas Morkūno spaustuvėje.

Nors monografija daugiau istorinio pobūdžio, tačiau daug kur jauti gyvą žmogų, kurio

pasigendi šiame skubos ir šalčio amžiuje. Seserų leidėjų žodyje (7 psl.) skaitome: "Jis (Vytautas) buvo tikras savęs išsižadėjęs apaštalas. Užsidegęs Kristaus mokslu, jį skleidė aplink save ir savo darbais švietė kelią į Amžinąjį Gėrį. Jis buvo visų brolis: pajėgių ir silpnų, jaunų ir senų, turtingų ir vargšų. Jis buvo darbininkas, kovotojas ir vėliau vadas. Sunkios naštos prislėgtas, be atodūsio žingsniavo audringu gyvenimo keliu, nešdamas visiems Kristaus mokslą".

šini. Ir mes norime prisidėti prie to daugelio klausiančiųjų ir Jus paklausti, ko Jūs šiame ilgame rašinyje klausiate. Pirmiausia aiškiai esate nepatenkinta, kad kunigai per daug į vedusiųjų reikalus kišasi ir duoda patarimus. Sakote: "Tačiau jau nors planavimą tegul palieka mums". Paskui, maždaug šio rašinio viduryje, jau, atrodo, pamiršote šį savo pradžioje parašytą sakinį ir prašote kunigų patarimo: "Net ir po atitinkamo patarimo, mes, vedusieji, iš Katalikų Bažnyčios laukiame pagalbos šeimos planavimo srityje

je. Ypač šeimos planavimo srityje!" Tad kaipgi pagaliau: ar tos pagalbos ir patarimų norite, ar ne?

Taip pat kartais šiame rašinyje į savo klausimus bei neaiškumus pati duodate ir atsakymą. Pavyzdžiui, rašote, kad didesnę šeimą sunkiau išauklėti, bet paskui vėl sakote, kad kartais tos didesnės šeimos būna daug geriau išauklėtos negu mažos. Na, bet, kiekvienu atveju, šiame numeryje tiek yra rašyta Jūsų rūpinimais klausimais, kad gal rasite į juos atitinkamus atsakymus.

Juozas Vaišnys, S.J.

M. Ambraziejūtės straipsnyje "Kaip Vytautas suprato socialinę veiklą" išryškėja vienas Vytauto Endziulaičio charakterio bruožų. Iš jo galime pasimokyti, kaip reikia mylėti Kristų žmogui.

"Važiuojam pamažu, žingine, kad daugiau pabūtume tarp laukų, tarp žaliuojančių, žydinčių pievų. Kalbamės, pasakojamės, kas kuriam atsitiko per šią savaitę, ką veikėme, ką matėme.

Žiūrim, ateina senutė, sulkusi, sena, kuprota. Eina, dejuoja krepšiais apsikabinusi. Sunku nešti, nors krepšy vos keli duonos gabalėliai.

Pastebėjo Vytautas. Pagailo jam senelės. Pasveikino ją ir klausia, ar toli dar turi eiti Senelė pasakė kaimą, į kurį dar trys kilometrai tebeliko.

Vytautas priėjo, paėmė jos krepšius ir sako padėsiąs jai nešti. Senelė netiki. Žiūri, mano, kad miesto ponaitis Iš jos juokus sau daro. Bet jis įtikino. Paėmė krepšius ir nuėjo senele vedinas. Eidami kalbėjo.

Niekaip negalėjau suprasti kad Vytautas, būdamas antri kurso studentas, galėtų taip vaikiškai elgtis. Ir kaip keista. Nejaugi jam ta senė brangesnė už mane, maniau sau. Pali-

BIRUTĖ MAŽEIKIENĖ

KODĖL TAIP GREIT SENSTI, JAUNIME?

Šie suaugusio asmens žodžiai ne visi lygiai visiems jauniams taikomi, bet gera juos visiems paskaityti ir pasvarstyti.

Jaunas žmogus skiriasi nuo seno ne tik savo išvaizda, metų skaičiumi, bet svarbiausia savo nusiteikimu. Jaunas žmogus yra nenuorama, maištininkas, nuotykių, žygdarbių ieš-

kotojas, svajotojas ir t. t. Geriausiai tą jaunatvišką nuotaiką išreiškia poetai:

*Šilima tik per gyslas nubėga
ir taip noris pakilt, įsirežti,
ir pajutus milžino jėgą
visą žemę į saulę atgręžti.*

Štai kas yra jaunystė! Tai nėra noras, baigus mokslą, įsigyti gražią patogią profesiją, vesti gražią patogią žmoną,

įsitaisyti gražius patogius namus, išauginti gražiai išplauotą šeimyną ir galų gale atsigult į gražų patogų karstą. Jaunystė tai yra žygdarbių, pasiaukojimų amžius. Jaunystė neklausia, ar tai yra naudinga, saugu, priimta, bet ar tai teisinga, prasminga, gražu.

O kaipgi atrodo senas žmogus? Pirmiausia, jis nori pato-

ko vidury laukų ir nuėjo sau. Ir pykau, ir stebėjausi, ir suprasti negalėjau.

Parvažiavus namo pasiskaičiau dėdei, kaip nemandagiai su manim Vytautas pasielgė.

Dėdė su Vytautu gerai sugyveno, nors kaip ugnis ir vanduo buvo priešingi visais klausimais. Dėdė buvo didžiausias materialistas. Jam gerai – viskas gerai. Niekad nerūpėjo, kuriuo būdu ta jo laimė įgyta, ir nekartą po pasikalbėjimų su Vytautu sakydavo, kad tik pačioje krikščionybės pradžioje galėjo būti tokių žmonių. Ir Vytautas nebus visuomet toks, sakydavo jis. Dabar jaunas, o jauni žmonės, dorai iš mažens auklėjami, dažniausiai būna idealistai, svajotojai.

Jam kelis kartus buvo Vytautas panašiai padaręs. Pasa-

kojo, kaip kartą, išėję pasivaikščioti, susitiko moteriškę. Vedėsi du vaikučiu ir ant pečių nešė iš miško malkų našta. Vytautas paliko dėdę ir, paėmęs našta iš moteriškės, nunešė į jos namus. Dėdė tyčiomis sekė. Vytautas parnešęs sukapojo malkas, sunešė į trobą ir ilgai, atsisdėjęs ant surūkusios trobelės slenksčio, kalbėjosi su vargo nukankinta našle moteriške. Paskui, susirgus tos moteriškės vaikams, Vytautas per dienas juos slaugydavo ir paskutinį skatiką atiduodavo.

Dėdė daug pasakojo tą vakarą apie Vytautą. Vieną kartą jie važiuodami pamatė einantį seną elgetą. Išlipo Vytautas iš vežimo ir paprašė dėdę vietoje jo tą elgetą pavėžyti. Dėdė labai supyko, mat pirmą kartą jam taip atsitiko, ir jis manė, kad Vytautas iš jo pasijuokė.

Bet Vytautas jį įtikino. Dėdė daugiau ant jo nebeapyko, jį mylėjo ir sutikdavo, o tokius pasielgimus vaikiškais vadindavo.

Skaitant ir kitus knygos skyrius, negalima atsikratyti tos minties, kad ką tik Vytautas Endziulaitis bedirbo – ar tai vadovavo katalikiškajam jaunimui, ar tai reiškėsi platesnėje visuomeninėje bei politinėje veikloje – jis vadovavosi ta pačia mintimi padėti kitiems, ar tai pavieniams asmenims, ar visai lietuvių tautai.

Ši atsiminimų knyga atkuria jauno, vos 25 m. sulaukusio (mirė 1918), lietuvio visuomenininko vaizdą, bešviečiančio savo pavyzdžiu ir mums šiais laikais.

Danutė Augienė

gumų ir ramybės. Jis nori būti saugus nuo bet kokių sukrėtimų ar netikėtumų. Jis nori prisitaikyti prie daugumos. Jis yra pesimistas, materialistas, dažnai cinikas. Jo visos biologinės funkcijos yra sulėtėjusios, apsinėšiosios, ir jo fizinis pajėgumas ir energija tuo pačiu yra daug mažesni. Ne nuostabu tad, kad senstelėjęs žmogus užsidaro savo namuose, savo draugų, savo pažįstamų ratelyje ir tuo pasitenkina.

Ar daug jaunatviškos nuotikos savybių turi mūsų lietuviškas jaunimas? Mano nuomone, jis jų neturi ir nesistengia jų puoselėti; priešingai, jis stengiasi per jėgą save pirma laiko pasendinti.

Pats pirmas žingsnis šitame per ankstyvo sendinimo procese yra darymas šviežios, jaunatviškos išvaizdos. Melsvais, žalsvais akių šešeliais ir keliaukštėm šukuosenom jaunos mergaitės tikrai nebeatrodo jaunos. Amerikiečiai mėgsta girtis, kad jų moterys labai gražios ir dažnai negali atskirti, kuri motina, kuri duktė. Tai tiesa, tik man atrodo, kad to skirtumo negali matyti ne todėl, kad motinos atrodo labai jaunos, bet greičiau todėl, kad dukterys atrodo gana senos.

Kaip mergaitė skuba pasent savo išvaizda, taip ji dar greičiau skuba pasent savo jausmais. Jau trylikos metų mergaitė turi turėti kavalierių, turi būti įsimylėjus, nes apie ką gi kalbėsi su draugėmis ir kuo pasigirsi, jei ne pasiseikimais meilėje? Ji negali skirti per daug laiko nei organizacijom, nei jokiems visuomeniškiems įsipareigojimams, nes jos visas dėmesys nukreiptas į berniukus, šokius, populiarumą ir panašius dalykus. Palyginkim anksčiau cituotą jaunatvišką poeziją su šių dienų mergaitės "poezija":

Taigi, liūdna, kad trylika sukanka ir jau reikia sukaupti visas jėgas susirasti vyrą. Reikia atsipalaiduoti nuo visokių organizacinių įsipareigojimų, išsižadėti tėvų kalbos, nusišpiauti ant visų lietuviškų reikalų, nes kokia iš jų nauda? Ot, jei lankysi čiuožimo pamokas, gal pasidarysi žvaigždė ir pateksi į laikraščius arba, jei imsi ispanų kalbos pamokas, gal jos bus naudingos, bet lietuviški reikalai neįdomūs, nes iš jų nėra jokios naudos.

Taip, žiūrint per tokius pasenusios dūšios akinius bet koks idealizmas nėra naudingas. Jis neįstatys tavęs į geresnę profesiją ir nepastatys geresnio namo. Bet ar tavo dvasiai tikrai nereikia jau jokio polėkio, jokio darbais įgyvendinamo reikalo, kuriam tu galėtum atsiduoti taip, kad nevargintų tavęs iš dvasinės tuštumos atsiradusios įvairios neurozės ir iškrypimai? Reikia, tikrai reikia. Tą pasakys visi ekspertai. Jaunuoliai, kurie neturi tokio idealo-reikalo, metasi gadinti, naikinti ar vangiliauti; kiti ieško to idealo-

reikalo, pavyzdžiui, kovos už savarankiškumą (kaip Quebeco jaunimas), kiti susižavi komunizmu, tretį išijungia į pagalbą naujai besikuriančiom tautom ir t. t.

Mes tą tikslą, tą idealą turime. Mums nereikia dairytis, kur mes galėtumėm prisidėti. Mūsų visų tikslas yra iškovoti lygią vietą ir teises tarp kitų tautų mūsų tėvynei Lietuvai ir mums patiems, kaip lietuviams, būti pripažintiems ir įvertintiems kitų tautybių tarpe.

Kiek gi to idealizmo parodė mūsų kad ir susipratęs lietuviškas jaunimas? Kažkas paklausė šitą jaunimą, ar jūs grįžtumėte į Lietuvą ir tas susipratęs jaunimas spaudoj atsakė — ne. Ne todėl, kad ten bus blogesnės materialinės sąlygos, atseit, nebus tiek daug automobilių ar elektrinių antklodžių. Dar gudresni paklausė senimo: "O jūs ar grįžtumėt? Ne! Jei ne, tai ko norit iš mūsų?" Jaunatviško idealizmo, užsidegimo! Štai ko mes nori-

(nukelta į sekantį psl.)

**Mano draugės visos linksmos ir šilkais dabinas,
o man ašaros tik byra ir kapai vaidenas.
Visos turi po berniuką kiekvienam sezonui,
tik aš viena nepagaunu nei to kvailo Jono.**

**Sėdžiu, sėdžiu apkabinus savo telefoną,
gal paskambins, gal išgirsiu aš balseli Džono.
Jau trys dienos, kaip trys metai, taip praslinko be naudos,
o bernelio nesimato, širdis veltui jo raudos.**

**Veltui jau dešimtą kartą pertepu aš naują laką
ant nagelių, ant smailių; veltui žvilgčioju į taką.
Futbolą, biauirtybę spardo ar kažkokias varnas gauda.
Neatjaučia, nesupranta, kaip širdelė mano rauda...**

**Ir taip greitai bėga dienos, bėga taip jaunystė,
vakar trylika sukako! Tikra senmergystė
jau čia pat už kampo laukia, ach, ką man daryti?
Kaip man vyrą susirasti, kur besižvalgyti?**

IŠKARPA IŠ ANAPUS

"INDULGENCIJA"

Buvau jau XI klasėje. Nors mokiausi gerai, buvau laikoma pavyzdinga mokine, bet komjaunimo organizacijai nepriklausiau. Kartais svyrudavau – neturėjau tvirto nusistatymo religijos atžvilgiu. Daug įtakos mano pažiūroms turėjo religinga teta, pas kurią tuo metu gyvenau. Vieną dieną pasikvietė komjaunimo organizacijos sekretorius. Kalbėjomės rimtai, nevengiau pasakyti, kas man trukdo stoti į komjaunimą.

Ir štai į mūsų pokalbį įsijungia mokytojas. Kai pasakiau, kad dar nesiruošiu tapti komjaunuole, jis nustebo, liepė rimtai pagalvoti apie ateitį: juk neįstosiantį į aukštąją mokyklą, o tokių "labdaringų"

įstaigų, kaip Kupiškio "medicina", daugiau nerasianti, nesąko tikėtis...

Tai mane giliai įžeidė. Supratau, kad mokytojas man priminė darbą poliklinikos registratūroje vasaros atostogų metu. Susiradau šį darbą, norėdama nors klek palengvinti sunkią tėvų materialinę padėtinę, įsigyti lėšų vadoveliams, braižybos įrankiams ir kitiems mokymo reikmenims, kuriuos anksčiau skolindavausi iš kitų. O juk tas darbas neįpratusiai buvo nelengvas. Tai, žinoma, nebuvo malonumas karštomis vasaros atostogų dienomis.

"Mokytojui atrodė, kad komjaunimo bilietas – savotiška indulgencija į aukštąją mokyklą. Nebūdama komjaunuole, tikriausiai, neturėsiu teisės

1966 m. sausio 27 d. "Tarybiniam Mokytojuje", okupuotos Lietuvos oficialiame mokytojų laikraštyje, atspausdintas šis vienos vidurinės mokyklos mokytojos atsiminimų aprašymas.

net bandyti įsidarbinti", – svarsčiau vėliau. Tą mokytoją anksčiau gerbiau už jo taktiškumą, jautrumą, bet po aprašyto pokalbio nuomonė pasikeitė.

Visa tragedija ir yra, kad ne tik anas mokytojas galvoja, jog komunisto bilietas yra "indulgencija" į aukštąją mokyklą ir geresnį darbą, bet karčiais faktais valdžia taip įtikino visus okupuotos Lietuvos žmones. Ir jei jau šio epizodo aprašytoją taip giliai užgavo vieno komunisto mokytojo toks galvojimas, tai tuo labiau visus įžeidžia kieta sistema, ištaisai paremta komunizmo išpažinėjų favoritizmu nekomunistuojančiųjų sąskaiton.

Kodėl taip greit

(atkelta iš 128 psl.)

me iš jūsų. Pagalvokit, ar yra racionalu taikyti sau tas pačias normas kaip 50-ties metų žmogui ir tvirtinti, kad, jei jis nevažiutų į Lietuvą, tai ir mums nereikia. Tu gi esi 20-ties metų, o jis yra 40, 50 ar 60. Jei jau klausiate jų, tai daug teisingiau būtų klausti taip: "Ar jūs grįžtumėte į Lietuvą, jei ji būtų nepriklausoma ir jūs būtumėt 20-ties metų?" Tada, jaunuoliai, esu tikra, susilauktumėte kitokio atsakymo. Jūs per daug švaistotės vi-

sokiais kaltinimais, kad senimas skaidosi, nevieningas, jis daro taip ar taip, bet užmirštate pasidomėti, ką tas senimas darė, kai jis buvo jūsų amžiaus. Ogi jis, būdamas gimnazistu, giedojo uždraustą bolševikų Lietuvos himną, buvo suimtas, pasodintas į kalėjimą, vežamas į Sibirą, jis vijo bolševikus iš Lietuvos kaip partizanas, žodžiu, jis tada negalvojo, kas naudinga, bet kas teisinga ir reikalinga. Vėliau jis kentėjo karą, badą, vargą

stovyklose ir atvažiavęs su UNRRA skudurais ant pečių, be kito turto, sugebėjo prasigylinti ir duoti jums išsimokslinimą. Ar nuostabu, kad dabar šis gyvenimo nuvargintas, išsekęs žmogus, kai jūs jam pastatote klausimą, ar grįžtų į Lietuvą, suabejoja? Jis turi teisę ramybės nors savo senatvėje. Jis turi teisę į poilsį. Bet tu, jaunuoli, dar neatidavei savo duoklės. Gal tau nė nereikės, nei neturėsi galimybės grįžti į Lietuvą, bet dirbk jai

PASISAKYMAI

Asmeniškai labai vertinu "Laiškus Lietuviams" ir kartu su daugeliu kitu skaitytojų Australijoje laikau jį vienu iš pačių geriausių šios rūsies žurnalų.

S. Gaidelis, S. J., N. Sydney

Džiugu, kad mūsų laikraštis turtėja mintimis ir jaunais skaitytojais. O taip pasigedau jaunų veidų, nes visi jaučia, jog tarp mūsų spaudos ir jaunimo yra spraga, kurią tik vie-

nas ponas Dievas tepajėgtų užpildyti.

Labai pasiilgstu religinės poezijos. Ji taip tiktų prie Kezio puikių nuotraukų. Ar mūsų kalboje niekas nesugeba pakilti giliu žodžiu prie Praamžiaus?

Gailutė Valiulienė, Čikaga

Žurnalo viduje straipsnių išdėstymas gražus ir praktiškas. Tėvams Jėzuitams reiškiu didelę pagarbą ir padėką už tiek daug metų leidžiamą taip kultūringą žurnalą "L. L." ir lin-

kiu niekad nesutikti kliūčių, kurios sutrugdytų tam žurnalui eiti.

Ant. Mickevičius, Čikaga

Pasenau. Kartais net krypties nesugaudau.

T. S.

Su didžiu džiaugsmu ir pagarpa imu iš voko "L. L.". Dievo globos ir Jo gausių malonių visiems darbuotojams 1966 metais.

E. Ribokienė, Brocktonas

išlaisvinti. Pagaliau, netvirtink su tokiu įsitikinimu, kad Lietuva tau svetima, tu jos nepažįsti, ji tavęs visai nevilioja ir pan. Tau taip atrodo, kol tu jos nematei. Bet paklausk jaunuolių, kurie ten apsilankė ir pabuvo nors tris dienas. Ar buvo jiems viskas svetima, ar viskas sava ir miela? Ar nebuvo jiems nuostabu ir gera, kai visi sutikti žmonės kalbėjo tik lietuviškai, kai juos supo būrys jaunų pusbrolių ir pusseserių, kai paveikslukuose matyti Gedimino pilies griuvėsiai jiems atsistojo prieš akis? Ar nesijautė jie, išvažiuodami iš Lietuvos, lyg važiuotų iš namų, o ne iš svetimio krašto? Tai jų pačių pasakojimai ir patyrimai. Ir tai pavergtą, nelaimingą, nualintą Lietuvą. O koks būtų skirtumas, jei ji būtų laisva. Šito jūs niekuomet nesate pergyvenę, todėl nebū-

kite tokie tikri, kad tai jūsų nei kiek nejaudintų.

Jūsų tas pesimizmas, lyginimas savęs su mūsų kartos žmonėmis daro jus tikrai be laiko pasenusiais. Kas, jei senimas susiskaldęs į daug organizacijų, jei visos organizacijos turi tą patį tikslą? Gal jums juokinga, kad yra Panevėžiečių ir Šiauriečių klubas ir dar dešimt kitų, bet tuos žmones riša bendri pergyvenimai ir jie spiečiasi kartu. Bet ir tas, ir kitas, ir dešimtas klubas gerai žino, kad jie yra mūsų vienos lietuviškos bendruomenės nariai.

Jūs elgiatės ne kitaip. Trylikamečiai nenori turėti jokio reikalo su dešimtimečiais, penkiolikamečiams trylikamečiai yra "kūdikis" ir studentai niekur nebendraudžia su gimnazistais. Nustokit kreipti tiek daug dėmesio į senimo ydas,

nes jūs, jei ir kitokioje formoje, tas pačias ydas taip pat turite. Jei senimas snobiškas, tai jūs dar snobiškesni, jei senimas apatiškas, tai jūs dar apatiškesni, jei senimas kritiškas, jūs dar kritiškesni, jei senimo idealai išblėso, tai jūs, dažnai, jų visai neturėjote. Laikas jums nusikratyti visais senatvės simptomais ir pradėti iš naujo. Pradėti su tikru jaunatvišku idealizmu, užsidegimu ir nuotaika. "Paduok, jaunyste, man sparnus!" – sušaukit dar kartą su poetu ir skriskit. Pakilkit aukščiau virš to kasdieniško pesimizmo, apatiškos, nebesigilinkit ir nebenagrinėkit, kodėl ir ką daro senimas. Jums tai neturėtų rūpėti. Greit ateis laikas, kai ir jūs pasensit ir būsit lygiai tokie pat, kaip mes dabar. Bet šiuo metu jūsų galioje yra "pajuodinti žemę". Tad judinkit!

KORNELIJUS BUČMYS, O.F.M.

OTHELLO

Po teatro premjeros 1964 balandžio 22 d. Londono dramos kritikai nesigailėjo pagyrimų, įvertinančių naują Sir Laurence Oliviero pasirodymą Othello rolėje. Su tuo pačiu artistų sąstatu ir su tomis pačiomis dekoracijomis vaidinimas buvo nufilmuotas ir pristatytas tarptautinei kino teatrų lankytojų publikai.

Prieš eilę metų Olivieras su giliu meniniu įsijautimu pergyveno ekrane tokius Šekspyro sukurtus vaidmenis, kaip Hamletą ar Henriką V. Bet tai buvo filminiai pastatymai pilna to žodžio prasme, išvedant veiksmą iš glaudžių teatro scenos apribojimų į pilies salių, gamtovaizdžių erdves ar mūsų laukų judrų gyvenimą.

Retai kada tikrai pasiseka teatro dramos veiklą perkelti į ekraną, paliekant jį tose pačiose labai ribojančiose teatro scenos sąlygose. Filmo forma reikalauja daug daugiau erdvės ir judrumo. Tarp pasisėkusių bandymų pažymėtinas filmas „La Bohème“. Tačiau Stuardo Burge surežisuotas „Othello“ yra dar tobuliau pastatytas.

Pasinaudojant originaliomis Valstybinio Britų Teatro scenos dekoracijomis, pats filmavimas atliktas ne teatro scenoje, bet filmų studijose. Tai kaip tik įgalino panaudoti gausėses ir tobulesnes technikos

priemonės. Derinant apšvietimą, spalvas ir filmavimo pozicijas, daug kur sukuriami pločio ir gilumos iliuzija. Net ir artimiausioje teatro vietoje sėdėdamas, žiūrovas negali pastebėti visų smulkesnių artisto veido išraiškų ir niuansų, kurie su ypatingu ryškumu perduodami padidinti ir priartinti plačiame ekrane. Šiuo atžvilgiu filminė „Othello“ forma net viršija originalų pastatymą scenoje.

Olivieras pagrindiniame Othello vaidmeny pasireiškia visiškai naujai ir neįprastai. Skirtumai ryškūs ne tik asmens išorinėje apraiškoje, bet taip pat ir charakterio apibūdinime. Iki šiol Othello dažniausiai būdavo vaizduojamas kaip šiek tiek parudęs afriktis, kurio primityvus kilnumas žlunga intrygų pinklėse. Oliviero išorinė išvaizda visai skirtinga: jis pasirinko angliško judumo grimą bei raudonai ir plačiai išdažytas lūpas, kurių aštrus raudonumas ir panarinamų akių baltumas dar labiau pabrėžia veido juodumą. Psichologiniu atžvilgiu ši kartą stebime Othello, kaip vyrą, slegiamą neurozės, ypačiai jautrų dėl savo rasės žeminimo, nuolankų ir paklusnų viršininkams, per daug pasitikintį draugais, netikrą ir abejojantį savo siekiais ir žygiais. Be abejo, tai vienas iš stipriausių Oliviero sukurtų charakterių, o taip pat ir sėkmingiausias Othello pastatymas.

Sunkioje ir daug pareikalaujančioje intriganto Iago rolėje su nemenkesnių pajėgumu pasirodo Frank Finlay, intelektualiai ir šaltai apskaičiuotu tikslumu vedąs savo viršininką į sunaikinimą.

Desdemonos rolėje irgi prasilenkama su įprastine charakterizacija. Maggie Smith pasirodo ne kaip tradiciniai vaizduojama naivi mergaitė, bet jos sukurta Desdemona yra subrendusi moteris, kurios šiluma ir meilė negrui kovotojui spinduliuoja atvirai ir nuoširdžiai, nepalikdama jokios užkulisų abejonės.

Tarp gausių šalutiniuose vaidmenyse pasirodančių anglų artistų labiau išsiskiria Joyce Redman kaip Emilija, Robert Lang kaip naivus Roderigo ir Darek Jacobi kaip Cassio.

Vasario mėnesyje eilėje Amerikos didmiesčių teatrų šis filmas buvo rodomas tik dvi dienas. Dar keliomis progomis po dvi dienas šis filmas bus vėl sugrąžintas. Galimybėi pasitaikius, tiek suaugusieji, tiek studijuojąs jaunimas neturėtų praleisti progos pamatyti šį filmą.

KWAIDAN

Tai japonišku misticizmu ir simbolizmu persunktas filmas. Nors jis ir nepasižymi turinio sudėtingumu, tačiau dėl savo lyrinės formos ir meninio api-

pavidalinimo gali būti priskaitomas prie geriausių, atsiunčiamų iš tolimųjų Rytų.

Pats pavadinimas pažodžiui reiškia pasakojimą apie dvasias. Tačiau šis filmas neturi nieko bendro su amerikiečių gąsdinančiais ir "baisių dvasių" pilnais filmais.

Europietis Lafcadio Hearn, kaip Amerikos žurnalų korespondentas, 1870 m. atvyko į Japoniją. Čia pamilo ne tik japonę merginą, kurią vedė, bet taip pat ir pačią Japoniją. Jo raštuose gausu japonų praeities gyvenimą liečiančių legendų, kurių trys kaip tik panaudojamos šiame filme.

Režisorius Masaki Kobayashi, Amerikoje daugiau pažįstamas kaip ne taip seniai rodyto filmo "Harakiri" autorius, filmo veikėjus veda japonų filmams įprastu lėtumu, bet kartu įjungia šiek tiek įtampos kiekviename epizode.

Pirmame "Black Hair" epizode stebim vargingą jaunuolį, kurs palieka žmoną ir veda turtingo gubernatoriaus dukterį. Pajutęs, kad turtai ir aukšta socialinė padėtis nieko nereiškia be nuoširdžios meilės, po eilės metų, atgailojęs, grįžta prie anksčiau pamestos žmonos ir ją randa tokią pat meilią, laukiančią ir atleidžiančią. Bet tik jam atrodo, kad ją randa...

Ilgiausias antras epizodas, kuriame XII šimtmečio istoriniai įvykiai ir jūrų mūšiai jungiami su nūdienio gyvenimo momentais. Aklas budistų šventovės patarnautojas, apdainuojas tuos istorinius mūšius, dvasių priverčiamas naktimis palikti šventyklą ir dainuoti tą pačią baladę tuose

mūšiuose žuvusiųjų dvasioms.

Trečiame epizode pavaizduojamos tragiškos pasėkos, kai vandenį gerias vyriškis pastebi puodelio dugne atsispindint nepažįstamą veidą.

Nors filme ir yra progų šiek tiek susipažinti su japonų galvosena, papročiais ir gyvenimo būdu, bet fantastinis turinys vargiai patrauks rafinuotą žiūrovą. Vis dėlto technika ir ypač spalvota fotografija savo tobulumu viršija daugelį amerikiečių filmų, nekalbant jau apie filmus iš Europos kraštų. Paslaptingo efekto sudaryti daug padeda pritaikyta muzika.

Visos trys legendos skiriasi nuotaika, vieta ir laiku, bet visose vaizduojamam laikotarpiui pritaikyti scenarijai ir puošnūs kostiumai. Artistų veidai ir vardai Amerikos teatrų lankytojams nepažįstami, bet keletas pasirodo su tikru įsijautimu ir dramatišku išgyvenimu. Suaugusiems ir vyresniam jaunimui.

ITALIANO BRAVA GENITE

Antrojo pasaulinio karo metu Rusijos fronte prieš rusus šalia vokiečių kovojo ir italai. Kariškuose filmuose, pavaizduojančiuose to meto kovas, beveik niekur neminama itališkoji Ašies pusė. 1964 m. bendromis amerikiečių, italų ir sovietų pajėgomis bei finansais pagamintame filme italų režisorius Giuseppe De Santis kaip tik ir bando šį trūkumą užpildyti.

Režisorius smulkesnių epizodų serijoje bando sudaryti

epochinę visumą, pavaizduodamas italų karių dalyvavimą vokiečių - sovietų kare.

Pats pavadinimas "Italai — geri žmonės" jau kelia įtarimą, kas čia bus stengiamasi įrodyti. Taip ir yra. Pabrėžtinai teigiama, kad karas yra pragaras, o italai — ramūs ir taikingi žmonės, įstumti į karą ir kruvinus mūšius tik Ašies ryšiais išipareigojusių fašistų. Taigi blogi žmonės tik naciai ir fašistai.

Atpasakojami 1941-1943 m. įvykiai Rusijos fronte įvairių dalyvių asmeniniais pergyvenimais: ūkininkas, amatininkas, mūrininkas ir pulkininkas, kiekvienas iš skirtingos Italijos provincijos, nusako savo išpūdzius šio karo atžvilgiu, tuo pačiu priverstinai piršdamas paties režisoriaus idėjas.

Pirmojo filmo dalyje kiek pasinešama į retoriką ir sentimentalumą. Poezija maišosi su tragedija, tarpais su humoru, bet vis įtaigojamas karo beprasmiškumas. Antroje dalyje, vaizduojančioje italų pasitraukimą iš fronto, įtikinamumas ir nuoširdumas dar sumažėja ir kiek tuščiai susikoncentruojama prie poros ne taip esminių charakterių.

Filme bandoma išryškinti ir pavienių italų karių žmogiškąjį elementą saviesiems ir rusams.

Artistų sąstatas tarptautinis. Iš amerikiečių pastebime tik du — Arthur Kennedy ir Peter Falk. Fotografija nespalsvota, bet grakščiai ir aiškiai pristato eilę autentiškų Ukrainos vaizdų. Dėl kai kurių mūšių scenų žiaurumų filmas rezervuotinas vien suaugusiems.

KONKURSO LAIMĖTOJAI

“L. L.” straipsnio konkurso jury komisija, susidedanti iš pirm. Stepo Kairio, sekr. Liudos Imbrasienės, “L. L.” red. atstovo tėv. Ambrozijaus Prakapo, O.F.M., nario Vyto Tamulaičio ir jaunimo atstovės Aldonos Bušinskaitės, susirinkusi Toronte kovo 1 d. ir apsvačiusi atsiųstuosius 4 suaugusiųjų ir 16 jaunųjų rašinius, nutarė paskirti sekančias premijas: vienintelę 80 dol. premiją suaugusiųjų grupėje Sėseriai M. Jurgitai iš Putnamo, Conn.; jaunimo grupėje:

I premiją (40 dol.) – Rūtai Rastonytei iš Putnamo bendrabučio,

II premiją (30 dol.) – Aušrai Gilytei iš Čikagos, III premiją (25 dol.) – Viktoriui Jurgaitiui iš Putnamo bendrabučio, IV premiją

(20 dol.) – Mečiui Landui iš Vasario 16 gimnazijos Vokietijoje.

Premijų mėcenatai yra Vincas Kuliešius su Ponia (125 dol.) ir vienas asmuo, nenorįs savo pavardės paskelbti viešai (70 dol.). Premijos buvo įteiktos kovo 12 d. “Laiškų Lietuviams” tradiciniame parengime Čikagoje.

ATSIŠAUKIMAS

BRANGŪS LIETUVIAI! Rugsėjo 4 dieną bus dedikuota mūsų paminklinė Šiluvos Šv. Marijos koplyčia, Washingtone, D. C. Joje Kristus, Švenčiausia Marija, šv. Kazimieras, lietuvių tautos didybės ir kančių, Vilniaus miesto ir kiti Lietuvos vaizdai ilgus amžius kalbės daugybei žmonių apie mūsų protėvių ištikimybę Dievui, savo tėvynei, primins visiems lietuviams, iš kur ir kas mes esame, kokiais turime būti.

Netrukus paskelbsime šventės programą ir nurodymus, kur Washingtone kreiptis nakvynių ir kitais reikalais. Gal jau paskutinį kartą kviečiame jus įsijungti savo auka į eiles lietuvių, kurie jau prisidėjo prie šio paminklo. Vargiai kada atsiras kita panaši proga sukurti Amerikos sostinėje tokį prasmingą lietuvių vardo paminklą. Jis visiems liudys, kad mes mokame visi broliškai susitarti ir kartu dirbti. Ateikite šios talkos šeimon ir tie, kurie iki šiol atidėliojote ar abejojote.

Laikas jau organizuoti kelionei į Washingtoną dalyvauti Dedikacijos šventėje. Ta pačia proga Washingtone įvyks ir Lietuvių Religinis Kongresas. Jo metu turės savo sesijas įvairios organizacijos, bus bendrų sesijų, bus meno vakarų. Visa programa yra suderinta, kad visi galėtų dalyvauti ir koplyčios Dedikacijoje ir Kongrese. Pasiraginkime vieni kitus gausiai susirinkti, kad Amerikos Sostinėje galėtume parodyti savo vieningumą ir pajėgumą. Dabar ateikite visi talkon, o netrukus visi kartu atšvėsime prasmingą įvykį.

Savus pageidavimus ir aukas prašome siųsti adresu:

Committee For The Chapel of O. L. of Šiluva, 6727, S. California Avenue arba Most Rev. V. Brizgys, 2701 W. 68th St. Chicago, 111. 60629.

ČIURLIONIO KURINIAI

Numatoma išleisti 3 ilgo grojimo plokšteles (12 inčų), kuriose tilps 45 M. K. Čiurlionio kūriniai-poemos: Jūra, Miške, Liaudies dainos, Preludai ir kiti jo kūriniai. Visos trys plokštelės su persiuntimu kainuos \$15.80 tiems, kurie užsisakys iš anksto (pinigų nereikia iš anksto siųsti). Šias plokšteles leidžiant, iš anksto numatomas “didelis” pelnas: kad išvengtume didelio nuostolio, norime žinoti, koks skaičius žmonių norės jas įsigyti. Norintieji prašomi pranešti savo adresą ir pavardę: J. Karvelio Prekybos Namai, 2715 W. 71st St., Chicago, Ill. 60629. U.S.A.